

**ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΕΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ.**

Δήμος Ηρωϊκής Πόλης
Νάουσας

naoussa.gr

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: κ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ

Καλαμάτα 2015

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους ανθρώπους βοήθησαν να υλοποιηθεί αυτή οι εργασία , την οικογένεια μου που μου έμαθε πως η επίτευξη της επιτυχίας θέλει θυσίες και τέλος την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Αργυροπούλου για την επίβλεψη και την καθοδήγηση της εργασίας .

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Πτυχιακή μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Πτυχιακή Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δε μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένας από τους σημαντικότερους και ταχύτατα αναπτυσσόμενους τομείς της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας αποτελεί ο τουρισμός. Βασικό χαρακτηριστικό του τουρισμού είναι το εγχώριο τουριστικό προϊόν όπως προσφέρεται σήμερα. Το εγχώριο προϊόν αντιμετωπίζει έντονο διεθνή ανταγωνισμό, με αποτέλεσμα η ανανέωση και η διαφοροποίησή του να αποτελεί ζωτικής σημασίας θέμα.

Αρχικά εξετάζεται η έννοια του τουρισμού και η τεράστια σημασία του στην οικονομία και στην κοινωνία. Έπειτα εξετάζεται η μεταστροφή του υπάρχοντος τουριστικού προϊόντος μέσα από τις διάφορες εναλλακτικές μορφές του τουρισμού που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προτάσεις για τη βελτίωση και την αναθεώρηση του τουρισμού. Αφορμή για τέτοιου είδους προτάσεις δίνονται κυρίως από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο αλλά και το ανεπαρκές καθεστώς προστασίας της υπαίθρου.

Η παρούσα εργασία με θέμα «Η συμβολή του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη: Η περίπτωση του Δήμου Νάουσας» αποβλέπει στην ανάλυση του τουρισμού στην περιοχή αυτή. Ο Δήμος Νάουσας ανήκει στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και μέσα από τη συγκεκριμένη έρευνα γίνεται απόπειρα ανάδειξης των προοπτικών ανάπτυξής του.

Λέξεις – κλειδιά: Εναλλακτικός τουρισμός, Νάουσα, Στρατηγική Μάνατζμεντ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<u>ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ</u>	2
<u>ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ</u>	3
<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	4
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ</u>	5
<u>ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ</u>	7
<u>ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ</u>	8
<u>ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ</u>	9
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	10
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	11
<u>1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΟΡΙΣΜΟΙ</u>	11
<u>1.1.1 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ</u>	11
<u>1.1.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	14
<u>1.1.3 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Διακριτικό γνώρισμα το κίνητρο)</u>	14
<u>1.1.4 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Με διακριτό γνώρισμα τα εξωτερικά φαινόμενα και οι επιδράσεις)</u>	15
<u>1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ</u>	17
<u>1.6.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ / ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	24
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ</u>	31
<u>2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	31
<u>2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΑ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	35
<u>2.3 Η ΗΡΩΙΚΗ ΠΟΛΗ ΝΑΟΥΣΑ</u>	37
<u>2.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ</u>	41
<u>2.5 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ</u>	42
<u>2.6 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ, ΣΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ</u>	44
<u>2.7 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ</u>	46
<u>2.8 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ Ή ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΑΥΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ</u>	47
<u>2.9 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	48
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ</u>	50

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

<u>3.1 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ</u>	50
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ</u>	53
<u>4.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</u>	53
<u>4.1.1 ΦΥΛΟ</u>	53
<u>4.1.2 ΗΛΙΚΙΑ</u>	54
<u>4.2 ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ</u>	58
<u>4.2.1 ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ</u>	58
<u>4.2.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ</u>	60
<u>4.2.3 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	62
<u>4.2.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	64
<u>4.3 ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ</u>	66
<u>4.3.1 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	66
<u>4.3.2 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ</u>	67
<u>4.3.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ</u>	68
<u>4.3.4 ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	69
<u>4.3.5 ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ</u>	70
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	72
<u>5.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ</u>	74
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	78
<u>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	78
<u>ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	79
<u>ΙΣΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ</u>	80

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

<u>Εικόνα 1: Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας</u>	31
<u>Εικόνα 2: Ο Νομός Ημαθίας</u>	32
<u>Εικόνα 3: Το Άλσος Αγίου Νικολάου</u>	33
<u>Εικόνα 4: Το χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια</u>	34
<u>Εικόνα 5: Το χιονοδρομικό κέντρο Σελίου</u>	34
<u>Εικόνα 6: Αφίσα του Διεθνές Φολκλορικού Φεστιβάλ Νάουσας</u>	45

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Επιδόσεις Ελλάδας και Ανταγωνιστριών Χωρών για το έτος 2013.....</u>	13
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Πληθυσμός Δήμου Ηρωικής πόλεως Νάουσας .....</u>	41
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΦΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ...</u>	49
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Φύλο.....</u>	53
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Ηλικία.....</u>	54
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....</u>	55
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ .....</u>	56
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΤΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ .....</u>	57
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ .....</u>	58
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ.....</u>	60
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....</u>	62
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....</u>	64
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....</u>	66
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ .....</u>	67
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ .....</u>	68
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....</u>	69
<u>ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ.....</u>	71

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Φύλο</u>	53
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Ηλικία</u>	54
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ</u>	55
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u>	56
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΤΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u>	57
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ</u>	59
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ</u>	61
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	63
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	65
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	67
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ</u>	68
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ</u>	69
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u>	70
<u>ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ</u>	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα ερευνητική εργασία αναλύει το φαινόμενο του τουρισμού στο Δήμο Νάουσας. Συγκεκριμένα, στόχος της εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων των επιχειρηματιών στον τομέα του τουρισμού της περιοχής. Προκειμένου η έρευνα μας να είναι πιο εμπειριστατωμένη διερευνήθηκε έρευνα με ερωτηματολόγιο, το οποίο διαμοιράστηκε σε άτομα που έχουν δραστηριοποιηθεί στο συγκεκριμένο κλάδο.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια βιβλιογραφική επισκόπηση της έννοιας του τουρισμού. Παρουσιάζονται ορισμένες βασικές έννοιες του τουρισμού, όπως τουρίστας, τουρισμός, τουριστικό προϊόν κ.α, γίνεται ανάπτυξη του προτύπου του εναλλακτικού τουρισμού αλλά και του τουριστικού φαινομένου, αναλύεται η έννοια της τοπικής ανάπτυξης καθώς και οι προοπτικές ανάπτυξης της τοπικής ανάπτυξης μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται αναλυτικά ο Δήμος Νάουσας. Παραθέτουμε στοιχεία τόσο γεωμορφολογικά όσο και κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά, ιστορικά και πληθυσμιακά.

Αμέσως μετά ακολουθούν τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου μας, όπως διαμορφώθηκαν κατά τη συλλογή του.

Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε μέσα από την έρευνα μας καθώς και ορισμένες προτάσεις για μελλοντική βελτίωση της υπάρχουσας κατάστασης του τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ – ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1.1 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η τουριστική βιομηχανία είναι από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας. Η μεγάλη σημασία του τουρισμού ως παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης άρχισε να συνειδητοποιείται παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες. Η πολιτιστική κληρονομιά, η μεγάλη ακτογραμμή και το φυσικό κάλλος προσδίδουν στην Ελλάδα σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα και την κατατάσσουν στη λίστα των 100 καλύτερων περιοχών παγκοσμίως. Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος αποτελεί ο γεωγραφικός προσδιορισμός της ζήτησης από το εξωτερικό.

Ο τουρισμός περιγράφεται από πολλούς ως εξαιρετικά πολύπλευρος τομέας, γιατί είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα που συνδυάζει ένα σύνολο κλάδων. Οι σύγχρονες επιδράσεις του τουρισμού οδήγησαν πολλούς επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, να διερευνήσουν όλες τις πτυχές του τουριστικού κλάδου, ώστε να διατυπωθούν οι οικονομικές και άλλες ωφέλειες που απορρέουν τόσο για τον άνθρωπο όσο και για την οικονομία.

Οι βασικοί αναθεωρημένοι ορισμοί του τουρισμού σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO, 1994) είναι οι ακόλουθοι:

1. Ο τουρισμός περιλαμβάνει «τις δραστηριότητες των ατόμων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε περιοχές εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος τους, για χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός συνεχόμενου έτους, για αναψυχή, επαγγελματικούς ή άλλους λόγους».
2. Αυτός ο γενικός ορισμός καθιστά δυνατό τον εντοπισμό της τουριστικής δραστηριότητας τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η λέξη «τουρισμός» αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες των ταξιδιωτών και περιλαμβάνει τους «τουρίστες» (επισκέπτες που διανυκτερεύουν στον προορισμό τους), αλλά και τους «εκδρομείς» (επισκέπτες ημέρας).

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Με βάση τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) για το 2014, ο ελληνικός τουρισμός συνείσφερε άνω των 20% στο ΑΕΠ, καλύπτοντας το 60% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου. Επίσης, απασχολεί 1 στους 5 εργαζόμενους της χώρας, δημιουργεί 40 δισεκατομμύρια ευρώ συνολική ζήτηση στην οικονομία, ενώ τα έσοδα ξεπερνούν τα 13 δισεκατομμύρια ευρώ.

Ο τουρισμός δεν είναι μια ξεκομμένη και αυτόνομη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα αλλά αποτελεί, μαζί με άλλους τομείς, ένα ενιαίο παραγωγικό σύμπλεγμα και πρέπει να το δούμε και να το διαχειριστούμε ως κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας. Είναι η κινητήρια δύναμη της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, αλλά δυστυχώς έχει χάσει την ανταγωνιστικότητα του από άποψη αξίας - τιμής. Αυτό επιβάλλει, την επανατοποθέτηση του ελληνικού τουρισμού στη διεθνή και στην εγχώρια τουριστική αγορά με μια πιο σύνθετη και ποιοτικά αναβαθμισμένη τουριστική προσφορά.

Σύμφωνα με την παγκόσμια κατάταξη των τουριστικών προορισμών για το 2013 η Ελλάδα βρίσκεται στην 16^η θέση σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και στην 19^η σε επίπεδο εσόδων. (ΣΕΤΕ, 2014). Επίσης, η χώρα μας καταλαμβάνει την 32^η θέση μεταξύ 140 χωρών στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας. Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι ο ελληνικός τουρισμός είναι ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο. (ΣΕΤΕ, 2014)

Στον ακόλουθο πίνακα καταγράφονται οι επιδόσεις της Ελλάδας και των Ανταγωνιστριών Χωρών για το έτος 2013.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Επιδόσεις Ελλάδας και Ανταγωνιστριών Χωρών για το έτος 2013

Δείκτες Απόδοσης 2013	Ελλάδα	Ισπανία	Κύπρος	Τουρκία	Αίγυπτος	Κροατία
Κατάταξη - Διεθνείς Αφίξεις	16η	3η	κάτω από την 50η	6η	31η	24η
Κατάταξη - Έσοδα	19η	2η	κάτω από την 50η	12η	41η	31η
Διεθνείς Αφίξεις 2013 (εκατ.)	17,9	60,7	2,4	37,8	9,2	110
% μεταβολή αφίξεων 2013 - 2012	15,5%	5,2%	-4%	5,9%	-17,9%	5,8%
Ανταγωνιστικότητα	32η	4η	29η	46η	85η	35η

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2014

Το 2014, ο αριθμός των εξερχόμενων ταξιδιών διεθνώς αυξήθηκε κατά 4,7% παρόλο τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, παρουσιάζοντας ρυθμό ανάπτυξης υψηλότερο από αυτόν της παγκόσμιας οικονομίας. (ΣΕΤΕ, 2015) Η Ευρώπη συνεχίζει να παραμένει στην κορυφή της λίστας των προτιμήσεων του εξερχόμενου τουρισμού με την Ασία να ακολουθεί. (ΣΕΤΕ, 2015) Η Ελλάδα βρίσκεται στην έβδομη θέση της επιλογής προορισμού των Ευρωπαίων, ενώ τις τρεις πρώτες θέσεις κατέχουν η Ισπανία, η Γερμανία και η Γαλλία.

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευθέντα στοιχεία του ΣΕΤΕ, ο τουρισμός για το 2015 κινείται με θετικό πρόσημο, καθώς τα πρώτα στοιχεία δείχνουν άνοδο του τουρισμού κατά ένα εκατομμύριο σε σχέση με το 2014. Στην Ευρώπη ειδικότερα αναμένεται μικρή ανάπτυξη κατά 3%, καθώς οι Ευρωπαίοι είναι ελαφρώς πιο αισιόδοξοι για τις ταξιδιωτικές τους προθέσεις για το 2015. (ΣΕΤΕ, 2015)

1.1.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Θεωρητικά όλα τα είδη και οι μορφές τουρισμού μπορούν να αναπτυχθούν σε μια χώρα, εάν υπάρχουν οι απαραίτητες προδιαγραφές. Η τουριστική ανάπτυξη είναι επακόλουθο των επενδύσεων στον τουριστικό κλάδο και της χορήγησης ειδικών κινήτρων προς τους ιδιώτες με απώτερο σκοπό τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων (Bernecker 1962, Kaspar 1975).

Ο Bernecker (1962) και ο Kaspar (1975) κατάρτισαν έναν κατάλογο με τα είδη και τις μορφές του τουρισμού. Για να πραγματοποιηθεί αυτό διέκριναν τις σχέσεις και τα φαινόμενα που παρουσιάζονταν μεταξύ των αντικειμενικών και των υποκειμενικών τουριστικών στοιχείων. Τα είδη τουρισμού ταξινομούνται με βάση τα κίνητρα και τις ανάγκες που δημιουργούν τα άτομα που κάνουν τουρισμό, ενώ οι μορφές τουρισμού με βάση τα εξωτερικά φαινόμενα και τις επιδράσεις που προκαλεί η συμμετοχή στον τουρισμό.

1.1.3 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Διακριτικό γνώρισμα το κίνητρο)

- ✓ Τουρισμός ανάπαυσης και αναψυχής: Είναι η σημαντικότερη μορφή τουρισμού τόσο από άποψη μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς όσο και από άποψη αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες
- ✓ Αγροτουρισμός: Η δραστηριότητα αυτή φέρνει τον επισκέπτη κοντά στη φύση και στην παράδοση μέσω από ένα σύνολο δραστηριοτήτων
- ✓ Αθλητικός τουρισμός: Περιλαμβάνει τον τουρισμό αθλητών και θεατών αθλητικών γεγονότων καθώς και το θαλάσσιο τουρισμό.
- ✓ Επιλεκτικός τουρισμός: Τα άτομα που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού είναι υψηλής εισοδηματικής στάθμης και είναι συνήθως απαιτητικά.
- ✓ Θρησκευτικός τουρισμός: Αφορά εκείνους που επισκέπτονται άλλους τόπους είτε για λόγους λατρείας είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- ✓ Οικολογικός τουρισμός: Είναι η αναζήτηση της πράσινης εμπειρίας που συνοδεύεται από την οικονομική στήριξη της περιβαλλοντικής διαχείρισης και την περιβαλλοντική εκπαίδευση (Fennell, 1999).
- ✓ Οικονομικός τουρισμός: Η μορφή αυτή περιλαμβάνει την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες δυνατότητες.
- ✓ Πολιτιστικός τουρισμός: Αποτελεί μια μορφή τουρισμού στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές γενικά εκδηλώσεις.
- ✓ Τουρισμός υγείας: Βασικό κίνητρο των ατόμων που επιλέγουν αυτό το είδος τουρισμού είναι η αποκατάσταση και η διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας.

(Paul Bernecker, 1962)

1.1.4 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Με διακριτό γνώρισμα τα εξωτερικά φαινόμενα και οι επιδράσεις)

Ανάλογα με την προέλευση της τουριστικής δραστηριότητας κάθε χώρας δημιουργούνται οι παρακάτω μορφές:

- ❖ Εγχώριος τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι της χώρας ταξιδεύουν στο εσωτερικό της.
- ❖ Προς τα έσω τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι άλλης χώρας επισκέπτονται τη χώρα αυτή.
- ❖ Προς τα έξω τουρισμός: Όταν οι κάτοικοι της συγκεκριμένης χώρας επισκέπτονται μια άλλη χώρα.

(Paul Bernecker, 1962)

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ανάλογα με:

- *Την εποχή του έτους υπάρχει:* ο θερινός και ο χειμερινός τουρισμός.
- *Τον αριθμό των συμμετεχόντων:* ατομικός τουρισμός, μαζικός τουρισμός, οικογενειακός τουρισμός, τουρισμός σωματείων, συλλόγων και λεσχών.
- *Την ηλικία:* τουρισμός νεολαίας, τουρισμός μεσηλικών, τουρισμός πρεσβυτέρων.
- *Το κατάλυμα:* ξενοδοχειακός τουρισμός, κατασκηνωτικός τουρισμός.
- *Τις επιπτώσεις στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας:* εισερχόμενος τουρισμός, εξερχόμενος τουρισμός.
- *Τον τρόπο χρηματοδότησης:* κοινωνικός τουρισμός, εργοστασιακός τουρισμός, τουρισμός απόρων.
- *Τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά:* τουρισμός πολυτελείας, παραδοσιακός τουρισμός, τουρισμός νεολαίας, κοινωνικός τουρισμός.

(Paul Bernecker,1962)

1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΑΣ - ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τη Διεθνή Ακαδημία Τουρισμού, ο τουρισμός ορίζεται ως το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές. Ανάλογα από τον πόθο για απόδραση, υπάρχει και η ανάλογη ένταση, με την οποία υποκινούνται οι μετακινήσεις αυτές. (Βαρβαρέσος, 2000:13-22)

Ως τουρίστας, ορίζεται το άτομο που πραγματοποιεί μία μετακίνηση, για οποιοδήποτε λόγο, είτε από χώρα σε χώρα, είτε από πόλη σε πόλη, για διάστημα μεγαλύτερο του εικοσιτετραώρου και μικρότερου από τη μονιμότητα (λιγότερο από τρία χρόνια). Τα κίνητρα των τουριστών μπορεί να είναι: διακοπές, ανάπαυση, υγεία, θεραπεία, σπουδές, αθλήματα, οικογενειακοί λόγοι ή συνέδρια. Από τους λόγους της μετακίνησης ενός τουρίστα, αποκλείονται αυτοί που έχουν ως στόχο το άμεσο χρηματικό όφελος. (Βαρβαρέσος, 2000:29-33)

Σύμφωνα με τους Hunziker και Krapf, ο τουρισμός είναι το σύνολο των ενεργοποιημένων σχέσεων και γεγονότων κατά τη διάρκεια της μετακίνησης και της παραμονής των ατόμων, εκτός του τόπου συνήθους κατοικίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι τόσο η μετακίνηση, όσο και η διαμονή τους δεν έχουν ως κίνητρο την άσκηση κάποιας κερδοσκοπικής δραστηριότητας. (Βαρβαρέσος, 2000:13-22)

Πολλές φορές ο όρος «τουρίστας» συγχέεται με τον όρο «εκδρομέας», αυτό όμως είναι λάθος, καθώς ο εκδρομέας είναι ένα άτομο το οποίο μετακινείται σε μια άλλη χώρα ή πόλη, διαφορετική από αυτή της μόνιμης κατοικίας του, αλλά η διαμονή του εκεί είναι για λιγότερες από εικοσιτέσσερις ώρες.

Ο Cohen (1972) αναφέρεται σε δύο διαφορετικά είδη μαζικού τουρίστα. Το πρώτο είναι ο οργανωμένος μαζικός τουρίστας που δεν αναζητεί την περιπέτεια αλλά το προστατευμένο περιβάλλον που του προσφέρει ο tour operator.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αναφέρεται σε κάθε ειδική μορφή τουρισμού, η οποία προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα, συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προσφέρει λύσεις σε προβλήματα τουριστικής εποχικότητας. Θεωρείται, δηλαδή, η εναλλακτική της τουριστικής μαζικοποίησης και ως εκ τούτου έχει διαφορετικές επιπτώσεις και πρακτικές

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ανάπτυξης (Σπυριδάκη, 2003). Συνεπώς, οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού είναι αυτοί που αντιτίθενται στις μέχρι τώρα παραδοσιακές μορφές μαζικής τουριστικής ανάπτυξης. Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί το ενδιαφέρον για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού από τουριστικούς επενδυτές και φορείς ανάπτυξης που δεν είναι ικανοποιημένοι από τη μαζικοποίηση της τουριστικής διακίνησης και τις επακόλουθες αρνητικές της συνέπειες (Ανδριώτης, 2003). Σύμφωνα με τον Butler (1990): “οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών, χωρίς όμως να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, πραγματικότητα επιθυμητή από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής, καθώς και τον ντόπιο πληθυσμό”. Στο ίδιο πλαίσιο, ο Fennel (2001) σημειώνει ότι: “οι εναλλακτικές μορφές πληθυσμού δίνουν την ευκαιρία στις χώρες να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις, να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή και ανωδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική ανάπτυξή τους, ουσιαστικά να κερδίσουν τη μάχη σε σημαντικά θέματα, αντί να τα παραχωρούν όλα σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουριστικού χώρου”. Ένας αντιπροσωπευτικός ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού σύμφωνα και με τα παραπάνω είναι ο ορισμός του Inskoop (1991), σύμφωνα με τον οποίο: “ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης, καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό, σε αντίθεση με τον συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα”

Ο εναλλακτικός τουρίστας, σε σχέση με αυτόν του μαζικού τουρισμού δε μπορεί να θεωρηθεί ως «πελάτης». Αντιθέτως είναι ένας εκλεπτυσμένος επισκέπτης που επισκέπτεται μια περιοχή όχι μόνο για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του αλλά και για να έχει ένα θετικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής.

Οι Laarmand & Durst (1987, όπως αναφέρονται στον Ανδριώτη 2003:26-29) δίνουν τα χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρίστα που είναι τα εξής:

- ◆ Προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι.
- ◆ Διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης.
- ◆ Προσπαθεί να αποφύγει τον πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα.
- ◆ Προσπαθεί να δημιουργήσει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό.
- ◆ Δεν επιζητάει την ύπαρξη τουριστικής υποδομής.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- ◆ Συλλέγει περισσότερες πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του.
- ◆ Ταξιδεύει μόνος του ή σε μικρές ομάδες.
- ◆ Είναι καλά εκπαιδευμένος.
- ◆ Έχει περισσότερα έσοδα από το μέσο όρο.
- ◆ Τείνει να παραμένει σε μια χώρα για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα.
- ◆ προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- ◆ αποφυγή των κλασικών τουριστικών προσφορών
- ◆ διατήρηση των οικοσυστημάτων
- ◆ αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία
- ◆ στήριξη αγροτικών περιοχών και τέλος
- ◆ επίλυση του προβλήματος του εποχιακού τουρισμού

1.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Ως προϊόν ορίζουμε αυτό το στοιχείο που προσφέρεται στην αγορά για να ικανοποιήσει τις ανθρώπινες επιθυμίες. Αναφερόμαστε μεμονωμένα, σε υλικά αγαθά, επιθυμίες και αξιοθέατα. Με τον όρο «τουριστικό προϊόν», εννοούμε ένα περίπλοκο προϊόν, διότι έχει τη μορφή υλικών προϊόντων ή άυλων προϊόντων. Γενικά, το τουριστικό προϊόν είναι ένα σύνθετο προϊόν, το οποίο αποτελείται από φυσικά στοιχεία, υπηρεσίες και εγκαταστάσεις, τα οποία διατίθενται για να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες των τουριστών – καταναλωτών. (WTO, 2003)

Το ελληνικό τουριστικό προϊόν χαρακτηρίζεται από μία προσφορά που στηρίζεται – εξαιτίας της ανάλογης ζήτησης – στο πρότυπο «ήλιος – θάλασσα» και βασίζεται στα γεωκλιματικά χαρακτηριστικά της χώρας, όπως και στα ιστορικά, πολιτιστικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά. Δυστυχώς όμως, το ελληνικό τουριστικό προϊόν, το προσφέρουν και άλλες χώρες της Μεσογείου σε ανταγωνιστικότερες τιμές ως προς την Ελλάδα, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαιτέρως εύκολο να υποκατασταθεί αλλά και να πλήττεται από φαινόμενα έντονης εποχικότητας.

Ο κύκλος ζωής του τουριστικού προϊόντος περιλαμβάνει πέντε στάδια:

- ✚ Η εμφάνιση του τουριστικού προϊόντος στην αγορά
- ✚ Η ανάπτυξη της τουριστικής ζήτησης
- ✚ Η ωριμότητα του προϊόντος, δηλαδή τη μεγαλύτερη καταναλωτική αποδοχή
- ✚ Ο κορεσμός. Ο κορεσμός συμβαίνει όταν το προϊόν έχει φτάσει στο μέγιστο σημείο πώλησης και οι αγοραστές έχουν αρχίσει να αναζητούν κάτι νέο και εντελώς διαφορετικό.
- ✚ Η παρακμή του τουριστικού προϊόντος χάνοντας ολοένα και περισσότερο την προτίμηση των καταναλωτών.

(Tooman, 1997:33-40)

1.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι παραγωγικές μονάδες με νομική ή χωρίς προσωπικότητα, στις οποίες ένα ή περισσότερα άτομα παίρνουν αποφάσεις σχετικά με την παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Όπως κάθε επιχείρηση έτσι και η τουριστική, άμεσος σκοπός της είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους και η μακροχρόνια ανάπτυξή της.

Στις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις, η προσπάθεια για μεγιστοποίηση του κέρδους αφορά το μεγάλο αριθμό προσωπικού. Σε μικρές όμως επιχειρήσεις η προσπάθεια για τη μεγιστοποίηση του κέρδους κάθε άλλο παρά συνειδητή είναι. (Ανδριώτης, 2005:13-22)

Η τουριστική επιχείρηση σαν οργανωτική οντότητα μπορεί να έχει οποιαδήποτε μορφή στην κυριότητά της. Οι κυριότερες μορφές τουριστικών επιχειρήσεων που έχουν νομική προσωπικότητα είναι:

- Η ομόρρυθμη τουριστική εταιρεία
- Η ετερόρρυθμη τουριστική εταιρεία
- Η ανώνυμη τουριστική εταιρεία
- Η τουριστική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης
- Ο τουριστικός συνεταιρισμός

1.5 ΕΥΡΕΩΣ ΔΙΑΔΕΔΟΜΕΝΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο τουρισμός έχει αναγνωριστεί πλέον σήμερα ως ο μεγαλύτερος και ταχύτερα αναπτυσσόμενος κλάδος της παγκόσμιας οικονομίας, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών και την ευημερία των πολιτών. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, οι διασυνοριακές μετακινήσεις τουριστών μέχρι το 2020 θα ξεπεράσουν το 1,5 δισεκατομμύριο, ενώ οι νέες καταναλωτικές προτιμήσεις αλλά και οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις του σύγχρονου ταξιδιώτη για άνεση και ποιότητα απαιτούν τη γρήγορη προσαρμογή του τουριστικού προϊόντος και σε άλλες μορφές. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, με την αλλαγή του τρόπου ζωής και τον εκμηδενισμό των αποστάσεων, δημιουργήθηκαν νέες υπηρεσίες εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μεταξύ των οποίων και αυτή του Τουρισμού Υγείας. (www.healthpages.gr)

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» (Ρίγας, 2006) όσο και στους «φιλοξενούμενους» (Ρίγας, 2006) να υφίστανται τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Αποτελεί μια έννοια που χρησιμοποιηθήκε ευρύτατα τα τελευταία χρόνια, χωρίς ωστόσο να υπάρχει ένας ορισμός εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό ενώ άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν, διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα ή τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται (Ριγας, 2006:17-19).

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι πολλοί συγγραφείς όπως οι Cases (1989), Himmetoglu (1992), Mader (1988) και Weaver (1991), θεωρούν τον εναλλακτικό τουρισμό ως μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης που έχει ερμηνευτεί σε σχέση με ποικίλες άλλες διατυπώσεις όπως “κατάλληλος”, “ήπιος”, “υπεύθυνος”, “ελεγχόμενος”, “χαμηλών προσκρούσεων”, “ευγενής”, “μικρής κλίμακας”, “διαφορετικός”, “επιδέξιος”, “παρορμητικός”, “αντιτουρισμός”, “συμμετοχικός” και “πράσινος”

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

(Ανδριώτης, 2006:41-43). Συνοπτικά, ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια καινούρια φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα.

1.6 ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ανάπτυξη ορίζεται ως μία διαδικασία οικονομικής μεγέθυνσης, η οποία συνοδεύεται από μια μεταβολή διαρθρωτικού χαρακτήρα, που είναι τόσο μακροπρόθεσμη όσο και μη αναστρέψιμη. Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας περιλαμβάνουν την αύξηση της σχετικής παραγωγικότητας της οικονομίας μιας περιοχής και ως εκ τούτου την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος του πληθυσμού της. Η τοπική ανάπτυξη είναι, έτσι, τοπικά προκαλούμενη οικονομική ανάπτυξη, που εμφανίζεται μέσα στο πλαίσιο του υπάρχοντος συστήματος της ελεύθερης αγοράς. (Rives, 1995)

Στην ουσία, η τοπική ανάπτυξη αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, στην οποία ενδογενείς ή οι τοπικοί παράγοντες διαδραματίζουν κύριο ρόλο (Coffey και Polese, 1985).

Η τοπική οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, που συμβαίνουν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο και επηρεάζουν περιοχές όπως γειτονιές, χωριά, κωμοπόλεις, πόλεις και περιφέρειες (Birkhölzer, 2005). Σύμφωνα με την World Bank (2011) ο σκοπός της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης είναι να ενισχύσει την οικονομική ικανότητα μιας περιοχής, ώστε να βελτιώσει το οικονομικό της μέλλον και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Πρόκειται για μια διαδικασία με την οποία ο δημόσιος τομέας, οι επιχειρήσεις και οι μη κυβερνητικοί τομείς δρουν συλλογικά για να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης και νέες θέσεις απασχόλησης. Επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Περιλαμβάνει μια σειρά από κλάδους, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού σχεδιασμού, της οικονομία και του μάρκετινγκ. Ενσωματώνει επίσης πολλές λειτουργίες της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα, όπως τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό, την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, την παροχή υποδομών, καθώς και την αξιοποίηση και χρηματοδότηση των ακινήτων.

1.6.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ / ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Δεν υπάρχει σαφής καθοδήγηση για το πώς οι υλικοτεχνικές σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κοινωνικό-οικονομικών παραγόντων και των διαδικασιών της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης αλλάζουν, κάτω από διαφορετικές χωρικές συνθήκες και μεταξύ των διαφόρων τοπικών οργανισμών. (Rives, 1995) Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, να μην έχει διατυπωθεί μία καθοριστική λίστα παραγόντων, καθώς υπάρχουν πολλές διαφορετικές πιθανές προσεγγίσεις, όσον αφορά την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Μερικοί συγγραφείς και οργανισμοί, ωστόσο, έχουν διατυπώσει κάποιους παράγοντες και δράσεις για την τοπική οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με την World Bank (2011) οι τοπικές κυβερνήσεις, ανά τον κόσμο, επιδιώκουν στρατηγικές για την οικονομική ανάπτυξη, που εστιάζουν στις παρακάτω δράσεις:

- Διασφάλιση ότι το τοπικό επενδυτικό κλίμα είναι λειτουργικό για τις τοπικές επιχειρήσεις
- Στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων
- Προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο)
- Επένδυση στην ανάπτυξη υποδομών
- Επένδυση στις ποιοτικά τοπικά χαρακτηριστικά (ανθρώπινο κεφάλαιο, θεσμοί και κανόνες)
- Στήριξη της ανάπτυξης συγκεκριμένων επιχειρήσεων
- Στόχευση σε συγκεκριμένα μέρη της πόλης για την αναγέννηση ή την ανάπτυξή τους (κίνητρα ανάπτυξης βασισμένα σε περιοχές)
- Στήριξη των νέων αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων
- Στόχευση σε ορισμένες μειονεκτούσες ομάδες

Ο Birckholzer (2001) διατυπώνει 9 βήματα-δράσεις για τη διαδικασία της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης:

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

---

1. Ανάλυση των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών δομών (συγκέντρωση απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση σε τοπικό επίπεδο).
2. Ενθάρρυνση της συμμετοχής των κατοίκων της περιοχής.
3. Οικοδόμηση αποκεντρωμένων προωθητικών εγκαταστάσεων και εγκαταστάσεων υποστήριξης.
4. Δημιουργία νέων και ενίσχυση των τοπικών υφιστάμενων κοινωνικών δικτύων (εταιρικές σχέσεις, διασυνοριακές συνεργασίες).
5. Συμβουλευτική, εκπαίδευση και κατάρτιση για προσωπική οικονομική ανάπτυξη.
6. Δημόσια κέντρα ανάπτυξης για την ανάπτυξη καινοτόμων προγραμμάτων.
7. Κοινωνικό μάρκετινγκ - νέες σχέσεις μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών.
8. Η προώθηση νέων μορφών κοινωνικών ή / και κοινοτικών επιχειρήσεων.
9. Κοινωνική χρηματοδότηση και εναλλακτικά χρηματοδοτικά μέσα.

Η Wong (1998) ερευνώντας τις κυριότερες μελέτες γύρω από την τοπική οικονομική ανάπτυξη, που έχουν γίνει σε Αμερική και Ευρώπη, προσπάθησε να κατηγοριοποιήσει τις κοινές συνιστώσες, που αναπτύσσονται σε αυτές και φαίνεται ότι επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο. Κατέληξε στη γενίκευση αυτών των συνιστωσών, που μπορούν να διαιρεθούν σε δύο μεγάλες ομάδες:

- ❖ Παραδοσιακοί παράγοντες (τοποθεσία, φυσικοί παράγοντες, υποδομές, ανθρώπινο κεφάλαιο, κεφάλαια και χρηματοδότηση, γνώση και τεχνολογία, βιομηχανική διάρθρωση)
- ❖ Άυλοι παράγοντες (ποιότητα ζωής, θεσμοί και νομικά ζητήματα, επιχειρηματική κουλτούρα, εικόνα και ταυτότητα των κοινοτήτων)

Οι πρώτοι παράγοντες ουσιαστικά είναι εκείνοι με τους οποίους έχει ασχοληθεί η ακαδημαϊκή κοινότητα και κυρίως οι κλασικοί οικονομολόγοι. Η προσέγγιση αυτή, όμως, δε συνάδει με την περίπλοκη μορφή των σύγχρονων οικονομιών, που εκτός από τους καθαρά οικονομικούς παράγοντες επηρεάζονται και από μια σειρά από λιγότερο ορατούς κοινωνικό-πολιτιστικούς παράγοντες, δηλαδή των άυλων συνιστωσών. Εξαιτίας της τεχνολογικής αλλαγής, της μείωσης του κόστους επικοινωνίας και της διευκόλυνσης των διακρατικών ροών δίνεται όλο και λιγότερο έμφαση στην ποσότητα και την αφθονία των παραδοσιακών οικονομικών

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

παραγόντων και περισσότερο στις ιδιότητές τους και στα διακριτικά τους γνωρίσματα (Wong, 1998).

Πιο αναλυτικά, παρέχονται ορισμοί για τους παραπάνω παράγοντες της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης (Wong, 2002):

- 1) Τοποθεσία: Αναφέρονται στα εξωτερικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής. Το πλεονέκτημα της προσβασιμότητας που έχει αποκτηθεί από τη χωρική αλληλεπίδραση μεταξύ μιας περιοχής και των εταίρων της στον τομέα της παραγωγικής και της καταναλωτικής διαδικασίας. Για παράδειγμα, οι αγορές, οι προμηθευτές, τα μεγάλα επιχειρηματικά κέντρα.
- 2) Φυσικοί παράγοντες: Αναφέρονται στη διαθεσιμότητα και το κόστος των κατάλληλων χώρων, εγκαταστάσεων και δομημένο περιβάλλον πόρους για ανάπτυξη.
- 3) Παράγοντες υποδομών: Περιλαμβάνουν τους πιο μακροπρόθεσμα σταθερούς συντελεστές παραγωγής μιας περιοχής. Είναι δημόσια αγαθά, καθώς και κεφαλαιουχικά αγαθά, που διευκολύνουν την ανάπτυξη άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων.
- 4) Ανθρώπινοι πόροι: Περιλαμβάνουν τη διαθεσιμότητα, το επίπεδο συμμετοχής, την ποιότητα, τη στάση, το κόστος και άλλα χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού.
- 5) Κεφάλαια και χρηματοδότηση: Είναι οι χρηματοδοτικοί πόροι (όπως τα χρήματα και οι πιστωτικές), που διατίθενται για επενδύσεις σε τοπικές επιχειρήσεις και για τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης.
- 6) Γνώση και η τεχνολογία: Περιλαμβάνει δραστηριότητες αιχμής στον τομέα της έρευνας, της ανάπτυξης της γνώσης και της τεχνολογικής καινοτομίας.
- 7) Βιομηχανική διάρθρωση: Είναι ο συνδυασμός των βιομηχανικών τομέων σε μια οικονομία. Ο βαθμός συγκέντρωσης μερικών βιομηχανικών τομέων μπορούν να επηρεάσουν το αναπτυξιακό δυναμικό ή ευπάθεια στις οικονομικές αλλαγές.
- 8) Ποιότητα ζωής: Αναφέρεται στην σκοπιμότητα ενός μέρος για να ζει από την άποψη των μη εμπορεύσιμων δημόσιων αγαθών της που περιλαμβάνουν την ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, της δημόσιας παροχής και το κόστος ζωής

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- 9) Επιχειρηματική κουλτούρα: Αναφέρεται στην επιχειρηματικότητα και τη δυναμική των εγχώριων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως η ικανότητα των νεοσύστατων επιχειρήσεων να καινοτομούν και να προσαρμόζονται.
- 10) Κοινοτική ταυτότητα και εικόνα: Περιλαμβάνουν το βαθμό της αμοιβαίας συνεργασίας και της κοινωνικής ευαισθησίας των κατοίκων στην καθημερινή ζωή τους σε μια κοινότητα, τη στάση τους στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και πώς αυτός ο «χαρακτήρας» γίνεται αντιληπτός από τον έξω κόσμο.
- 11) Θεσμική ικανότητα: Αναφέρεται στη συνοχή των τοπικών πολιτικών και τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων να παρέχουν υποστήριξη και βοήθεια για την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

1.7 Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Όπως επισημαίνει ο Castells (1996), η μετάβαση στην εποχή της πληροφορίας και η τεχνολογική εξέλιξη συνέτειναν στην αλλαγή του μοντέλου οργάνωσης της παραγωγής, η οποία οδήγησε στη μεγαλύτερη δικτύωση και στην αποκέντρωση των οικονομικών υποκειμένων. Στο πλαίσιο αυτό ο χώρος επαναπροσδιορίζεται ως «χώρος των ροών» (Castells, 1996) στον οποίο οι πόλεις και οι περιφέρειες χαρακτηρίζονται από την ικανότητά τους να ενσωματώνονται σε παγκόσμια δίκτυα οργάνωσης και επομένως η χωρική τους δεν εξαντλείται στα γεωγραφικά τους όρια, αλλά εκτείνεται ανάλογα με τη χωρική δικτύωση των δρώντων που συμμετέχουν στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές λειτουργίες των διάφορων πόλεων και περιφερειών (Amin, 2004). Η διευκόλυνση των μετακινήσεων και η εύκολη διάχυση της επικοινωνίας μπορεί να άρουν σε πολλές περιπτώσεις χωρικούς περιορισμούς (Asprogerakas & Ioannou, 2007), όμως αυτό δε σημαίνει ότι οι διάφοροι τόποι μπορούν να ενσωματώνονται με ευκολία στο πλέγμα των παγκόσμιων αλληλεξαρτήσεων. Η προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων και πληθυσμού γίνεται το βασικό ζητούμενο για τις διάφορες περιοχές, οι οποίες από μόνες τους καλούνται να αναπτύξουν εκείνες τις ικανότητες που θα τους επιτρέψουν να ενταχθούν στα παγκόσμια χωρικά δίκτυα.

Αντίστοιχα, η μετάβαση από το παραγωγικό μοντέλο των μαζικών οικονομιών κλίμακας στο μοντέλο της «ευέλικτης εξειδίκευσης» από τη μεριά των οικονομικών μονάδων μετέβαλε τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων. Αυτό γιατί οι επιχειρήσεις στην περίπτωση αυτή είναι μικρού και μεσαίου μεγέθους και παράγουν εξειδικευμένα προϊόντα, ανάλογα με τις – συνεχώς μεταβαλλόμενες– προτιμήσεις των καταναλωτών (OECD, 2001: 16)

Η Εδαφική Ατζέντα (2007, 2011) αποτελεί προϊόν συμφωνίας μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ για το είδος της ανάπτυξης που οραματίζονται. Η εδαφική συνοχή στο πλαίσιο της Εδαφικής Ατζέντας θεωρείται προαπαιτούμενο για τη βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση και την υλοποίηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής (ΤΑ 2007). Οι παρακάτω προτεραιότητες που θέτει το αναθεωρημένο κείμενο

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

«Εδαφική Ατζέντα 2020» είναι ενδεικτικές της υιοθετούμενης προσέγγισης για μια χωρική διάσταση της ανάπτυξης (ΤΑ 2020, 2011)¹:

- ✚ Προώθηση της πολυκεντρικής και ισόρροπης ανάπτυξης.
- ✚ Ενθάρρυνση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των πόλεων, των αγροτικών περιοχών και ειδικών περιοχών (νησιωτικών, πολύ απομακρυσμένων κλπ).
- ✚ Εδαφική ολοκλήρωση σε διασυνοριακές και διεθνικές λειτουργικές περιοχές.
- ✚ Ενθάρρυνση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας των περιοχών, βασιζόμενη σε ισχυρές τοπικές οικονομίες.
- ✚ Βελτίωση της εδαφικής συνδεσιμότητας μεταξύ ατόμων, κοινοτήτων και επιχειρήσεων.
- ✚ Κατάλληλη διαχείριση και σύνδεση των οικολογικών και πολιτιστικών αξιών των διαφόρων περιοχών, καθώς και των τοπίων.

Υπάρχουν διάφορα προγράμματα ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων στο ευρύτερο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως για παράδειγμα:

1. Η Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΑΠΤΚ) αποτελεί ένα επιμέρους εργαλείο σε υποπεριφερειακό επίπεδο, το οποίο λειτουργεί συμπληρωματικά προς τη λοιπή αναπτυξιακή υποστήριξη σε τοπικό επίπεδο.
2. Το πρόγραμμα LEADER που χρηματοδοτείται από το 1991 και σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύσει την αγροτική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο.

---

¹ <https://www.cbd.int/undb/media/factsheets/undb-factsheet-sp-en.pdf>

1.8 ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΦΟΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΕΣΩ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται τις τελευταίες δεκαετίες, στο ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι τουριστικοί φορείς και οργανισμοί (κρατικοί και μη), ανεξάρτητα από το χωρικό πεδίο ευθύνης τους (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό), σε θέματα που άπτονται του σχεδιασμού και της ανάπτυξης του τουρισμού (WTO 1994, WTTC 2003, σελ. 6).

*“Ο νέος τουρισμός εξαρτάται από την αναγνώριση από τις κυβερνήσεις των πολύτιμων συνεχών επιδράσεων που έχει ο τουρισμός σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας και από την συνειδητοποίηση του «ηγετικού ρόλου» που αυτές μπορούν να αναλάβουν στην ανάπτυξή του».*²

Η ουσιαστική και έμπρακτη συνεργασία επιμέρους φορέων και ομάδων συμφερόντων όπως μπορεί να είναι: διεθνείς οργανισμοί- φορείς, εθνικές, περιφερειακές, τοπικές αρχές (τουριστικές και μη), τουριστικοί επιχειρηματίες και ενώσεις αυτών, κάτοικοι μιας περιοχής ή χώρας, επισκέπτες- τουρίστες (Bushell 1998:29) αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών.

Εκτός όμως από τις αμιγώς τουριστικές παραμέτρους, ιδιαίτερα σημαντική είναι η εμπλοκή των φορέων – οργανισμών σε θέματα που σχετίζονται με τη γενικότερη ανάπτυξη και τα χαρακτηριστικά των περιοχών υποδοχής τουριστών που σε μεγάλο βαθμό καθορίζουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων και της εμπειρίας διακοπών.

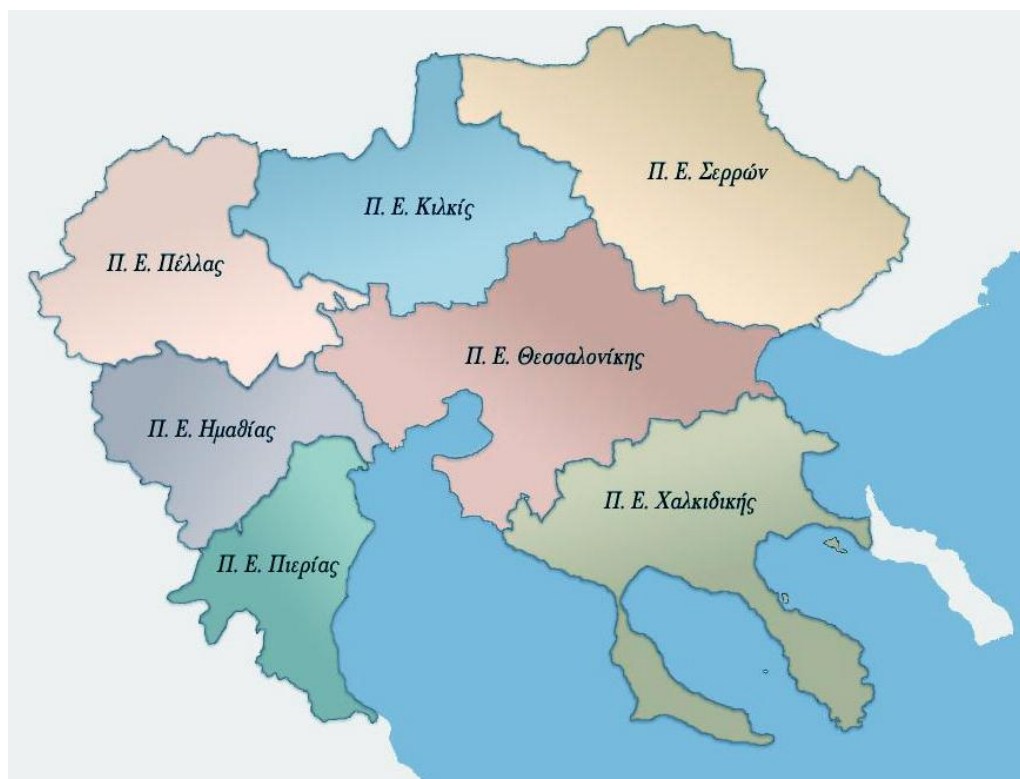
---

² World Travel and Tourism Council (WTTC)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι νομοί Πέλλας, Ημαθίας και Πιερίας ανήκουν διοικητικά στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας που καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα της Βόρειας Ελλάδας και αποτελούν μαζί με τους νομούς Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Σερρών, Κιλκίς, την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας που έχει έδρα τη Θεσσαλονίκη. Η Περιφέρεια συνορεύει βόρεια με τη Βουλγαρία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια της Θεσσαλίας, δυτικά συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ανατολικά με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. (<http://www.perifereianews.com>)

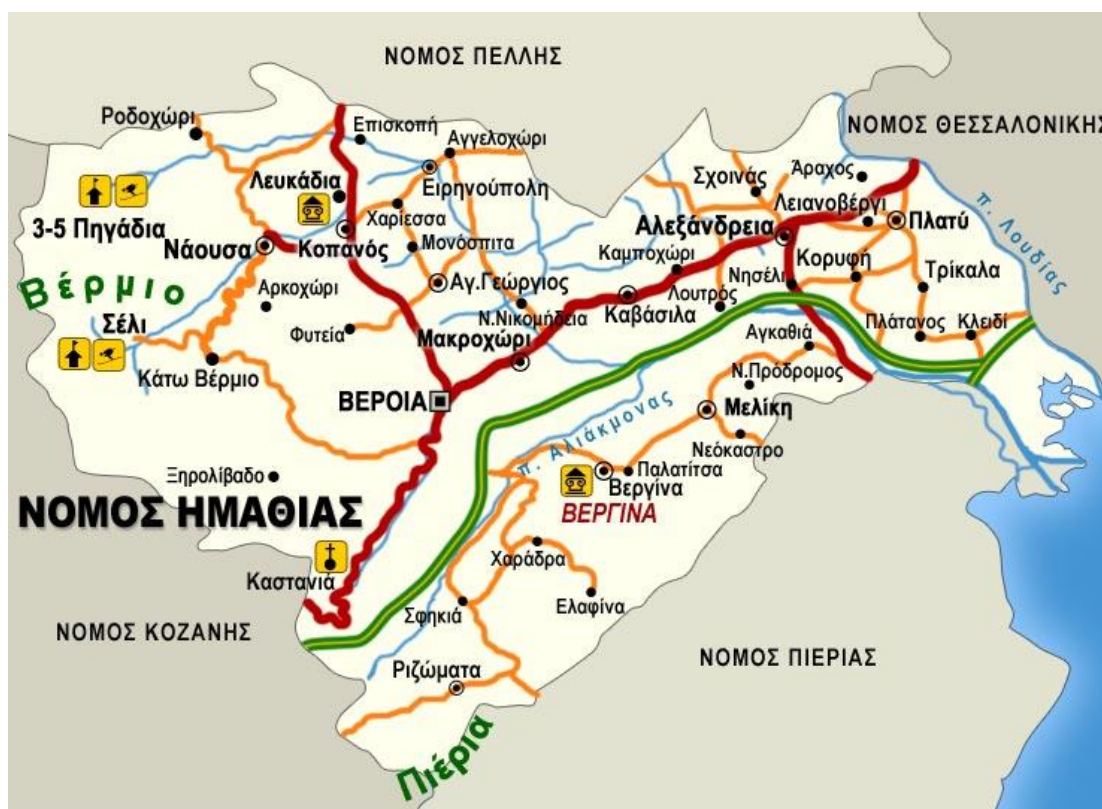

Εικόνα 1: Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Πηγή: www.google.com

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ο Νομός Ημαθίας βρίσκεται στο δυτικό άκρο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και συνορεύει με τους Νομούς Πέλλας, Πιερίας, Κοζάνης και Θεσσαλονίκης. Πρωτεύουσα του Νομού είναι η μεγαλύτερη πόλη του η Βέροια με 48.306 κατοίκους (<http://www.perifereianews.com>).

Εικόνα 2: Ο Νομός Ημαθίας

Πηγή: www.google.com

Η Νάουσα είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη του Νομού Ημαθίας. Είναι χτισμένη στους ανατολικούς πρόποδες του Βερμίου, σε μια φυσική αγκαλιά που σχηματίζει το βουνό. Δεσπόζει σ' ένα μέσο υψόμετρο 330 μέτρα πάνω από τη θάλασσα, έχοντας στα πόδια της τον κάμπο της Ημαθίας μέχρι και τη Θεσσαλονίκη. Το κλίμα της είναι ηπειρωτικό – μεσογειακό. Απέχει 90 χιλιόμετρα δυτικά της Θεσσαλονίκης, 22 χιλιόμετρα βορείως της Βέροιας και 32 χιλιόμετρα νοτίως της Έδεσσας. Η περιοχή της Νάουσας διαθέτει πολλές φυσικές ομορφιές λόγω του ανάγλυφου εδάφους, των καταπράσινων βουνοπλαγιών και των πλούσιων νερών που σχηματίζουν μικρούς και μεγάλους καταρράχτες. Κάθε επισκέπτης μένει ενθουσιασμένος από το Άλσος του Αγίου

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Νικολάου με τα αιωνόβια πλατάνια και τις πηγές της Αράπιτσας, του ποταμού που χωρίζει την πόλη στα δύο. (<http://www.mathra.gr>)

Εικόνα 3: Το Άλσος Αγίου Νικολάου

Πηγή: www.google.com

Ο Δήμος της Νάουσας ιδρύθηκε στις 17 Οκτωβρίου 1912, αμέσως μετά την απελευθέρωση από τους Οθωμανούς. Με τις οργανωτικές αλλαγές του Προγράμματος Ανασυγκρότησης της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Ιωάννης Καποδίστριας» ο Δήμος θα μεγαλώσει σημαντικώς με την ενσωμάτωση των κοινοτήτων Αρκοχωρίου, Γιαννακοχωρίου, Ροδοχωρίου – με τους οικισμούς Ροδοχωρίου, Μεταμόρφωσης και Αγίου Παύλου – και Στενημάχου. Το δημοτικό διαμέρισμα της Νάουσας περιλαμβάνει τους οικισμούς Νάουσα, Νέα Στράντζα, Σταθμός, Άγιος Νικόλαος και Άνω Σέλι. Λόγω της εγγύτητας στα βουνά, έχει αξιοποιηθεί και ο χειμερινός τουρισμός στο χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια που απέχει μόλις 18 χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης, βρίσκεται σε υψόμετρο 1400 – 2050 μέτρα και θεωρείται ένα από τα καλύτερα χιονοδρομικά της χώρας. (http://www.mathra.gr/default_462.aspx)

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Εικόνα 4: Το χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια

Πηγή: www.google.com

Εικόνα 5: Το χιονοδρομικό κέντρο Σελίου

Πηγή: www.google.com

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΑ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ιστορία της Νάουσας είναι μικρή καθώς δημιουργήθηκε πριν από 630 περίπου χρόνια, γύρω στα 1383 – 1387 μεταξύ της κατάληψης της Βέροιας και της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς, κατοικούνταν όμως από την αρχαιότητα.

Οι πρώτοι κάτοικοι, σύμφωνα με τα γραπτά που έχουν διασωθεί, ήταν μια θρακική φυλή, οι Βρίγες ή αλλιώς Φρύγες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν σε όλη την Ημαθία πριν από τον Τρωικό πόλεμο. Το 168 π.Χ., μετά τη μάχη της Πύδνας, η περιοχή περνά στα χέρια των Ρωμαίων και αφού καταστράφηκαν από τους Ρωμαίους η Μιέζα και το Κίτιο, οι κάτοικοί τους ανέβηκαν σε ένα απρόσιτο οροπέδιο και έχτισαν την Παληονιάσουστα, προτιμώντας να ζουν ελεύθεροι παρά υποδουλωμένοι. Οι κάτοικοι της περιοχής μιλούσαν πάντα τα ελληνικά και η προφορά τους ήταν πολύ πιο καθαρή από άλλες πόλεις ή χωριά στην ευρύτερη περιοχή της Νάουσας. Δεν έκοβαν τις λέξεις, όπως συμβαίνει ακόμα και τώρα, ενώ ήταν Ορθόδοξοι Χριστιανοί ακόμα και την περίοδο της τουρκοκρατίας. Έπειτα από την περίοδο της τουρκοκρατίας, η Νάουσα έχασε τη λάμψη της και πέρασε στην αφάνεια.

Οι ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν στην πεδιάδα της Νάουσας και των γειτονικών κοινοτήτων, δείχνουν από τα ευρήματα που βρέθηκαν, πως στο χώρο υπήρξε σημαντική πόλη με το όνομα Μιέζα ή Μέζα, όπως αναφέρεται σε επιγραφή των Δελφών. (<http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/Naoussa.html>) Ανακαλύφθηκαν οικισμοί ήδη από τα τέλη της εποχής του Χαλκού, αλλά τα περισσότερα μνημεία που διασώθηκαν είναι από την ελληνιστική εποχή. Τα πιο σημαντικά ευρήματα θεωρούνται:

- 1) Η Σχολή του Αριστοτέλη στο Νυμφαίο της Μιέζας που βρίσκεται στην τοποθεσία «Ισβόρια» της Νάουσας. Είναι ένα τοπίο πλούσιο σε νερά και βλάστηση και εκεί βρίσκεται το Νυμφαίο, Ιερό των Νυμφών δηλαδή. Πρώτες ενδείξεις χρήσης του χώρου ανάγονται στην εποχή του Σιδήρου, όμως μετά τα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. ο χώρος θα διαμορφωθεί σε σχολή και εδώ ο φιλόσοφος Αριστοτέλης δίδαξε στο νεαρό Αλέξανδρο φιλοσοφία, ηθική, τέχνες και μαθηματικά. Ανάμεσα σε δύο φυσικά σπήλαια λαξεύτηκε καθέτως

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- ο βράχος, προστέθηκε μία ιωνική κιονοστοιχία και δημιουργήθηκε μία στεγασμένη στοά σε σχήμα Γ. Στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας υπάρχουν κεραμίδες και πήλινες σίμες από τη στέγη της στοάς.
- 2) Το αρχαίο θέατρο της Μιέζας (θέατρο ελληνοιστικών χρόνων του 2^{ου} αιώνα π.Χ.). Ανακαλύφθηκε τυχαίως το 1992 και έχει χωρητικότητα 1.500 – 2.000 θεατών.
  - 3) Ο μεγάλος Μακεδονικός τάφος «Κρίσεως»
  - 4) Ο Μακεδονικός τάφος των Λύσωνος και Καλλικλέους που χρονολογείται γύρω στα 200 π.Χ. Περιέχει τα οστά και την τέφρα τεσσάρων γενιών μιας οικογένειας υψηλής στρατιωτικής ιεραρχίας και πήρε το όνομα από δυο εκ των νεκρών.
  - 5) Ο Μακεδονικός τάφος των Ανθεμίων
  - 6) Ο Μακεδονικός Τάφος του Kinch που ανάγεται γύρω στα 310 – 290 π.Χ. Πήρε το όνομα από το Δανό αρχαιολόγο Kinch που τον ανέσκαψε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

(<http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/Naoussa.html>)

2.3 Η ΗΡΩΙΚΗ ΠΟΛΗ ΝΑΟΥΣΑ

Την εποχή της επέλασης των Οθωμανών, η Νάουσα, που τότε ονομάζονταν Νέα Αυγούστα, είχε τεθεί υπό την προστασία της βασιλομήτορος Βαλιντέ Χανούμ. Εκείνη την περίοδο μόνο όσοι στρατιωτικοί συμφωνούσαν με την ειρήνη δεν πλήρωναν φόρο, όλοι οι υπόλοιποι, πλην των στρατιωτικών, ποτέ δεν απαλλάχτηκαν από τους φόρους. Λόγω της προστασίας της βασιλομήτορος, ο Σουλτάνος έδωσε ιδιαίτερα προνόμια – σχεδόν μοναδικά – με αυτοκρατορικό διάταγμα στη νέα αυτή πόλη, τα οποία τηρούνταν απαράβατα μέχρι που καταστράφηκε εντελώς το 1822. Μεταξύ αυτών των προνομίων ήταν και η απαλλαγή της πόλης από την πληρωμή φόρων, πράξη που ισχυροποιεί τη θέση ότι οι κάτοικοι της νέας πόλης εγκαταστάθηκαν με προνόμια στρατιωτικών. Τα κυριότερα προνόμια ήταν:

- ❖ Εκτός από τα τετρακόσια γρόσια που ήταν ο κτηματικός φόρος της δεκάτης και τις δύο παράδες ανά άτομο, κανέναν άλλον φόρο δεν πλήρωναν οι Ναουσαίοι και αυτά τα χρήματα δεν πήγαιναν στο αυτοκρατορικό ταμείο, αλλά στο τέμενος του Γαζή Εβρενός³ που βρισκόταν στα Γιαννιτσία και που μέσα σε αυτό βρισκόταν ο τάφος του.

---

³ **Γαζή Αχμέτ Εβρενός** (Gazi Evrenos Beg ή Hadji Gazi Evrenos) (1288- 17 Νοεμβρίου 1417) γεννήθηκε στο Παλαιόκαστρο (σημερινό Μπαλίκεσιρ, Balıkesir) της Τουρκίας. Ήταν απόγονος της γνωστής οικογένειας Τουρκομάνων Evrenosoğulları (Evrenosogulları), η οποία αρχικά υπηρετούσε τους Βυζαντινούς στο διάστημα μεταξύ 1302 και 1361. Μετά την κατάκτηση της περιοχής από τον Orhan Gazi, ο Εβρενός εξωμότησε και άρχισε να υπηρετεί τους Οθωμανούς.

Η οικογένειά του απετέλεσε μία από τις τέσσερις μεγάλες οικογένειες Οθωμανών πολεμάρχων. Οι άλλες τρεις οικογένειες ήταν η Mihaloğulları (Mihailogulları), η Malkoçoğulları (Malkocogulları) και η Turahanogulları (Turahanogulları ή Turhanogulları).

Το πραγματικό του όνομα ήταν Evren, αλλά μεταξύ των ελληνικών πληθυσμών ήταν γνωστός ως Εβρενός. Οδήγησε τον Οθωμανικό στρατό, μαζί με τον Süleyman Paşa (Pasha), γιο του Orhan Gazi, και κατέκτησε τη Θράκη, τη Μακεδονία, τη Ρούμελη και τα Βαλκάνια. Κατά τη διάρκεια της ζωής του υπηρέτησε ως στρατιωτικός διοικητής σε τέσσερις Οθωμανούς Σουλτάνους: Ορχάν, Μουράτ Α΄, Βαγιαζήτ Α΄ και Μωάμεθ Α΄. Οι υπηρεσίες του αμείφθηκαν με πλούσιες δωρεές, κυρίως με αγνή κτήματα στη Μακεδονία και στη Βουλγαρία.

Ως στρατηγός του Τουρκικού στρατού, ο Γαζή Εβρενός Μπέη, το 1385 εγκατέστησε το στρατό του στην πόλη των Γιαννιτσών για να εξορμεί κατά των βυζαντινών και των άλλων ηγεμόνων στη Βλαχία και στην Πελοπόννησο. Εκεί συνάντησε έναν ήδη οργανωμένο οικισμό, τον οποίο και κατέλαβε. Η τουρκική φάση της πόλης των Γιαννιτσών ξεκινά και σφραγίζεται από την προσωπικότητα του Γαζή Εβρενός Μπέη.

Ο Γαζή Εβρενός Μπέη πέθανε σε ηλικία 129 ετών και ετάφη στο Μουσουλείο Γαζή Εβρενός, ένα από τα πιο αξιόλογα οθωμανικά μνημεία των Γιαννιτσών, το οποίο υπάρχει ακόμη άθικτο και είχε

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- ❖ Κανένας Οθωμανός δε δικαιούνταν να κατοικήσει στην πόλη εκτός από τον ιεροδικαστή και τον αντιπρόσωπο του Κιζλάρ Αγά⁴ που εισέπραττε και παραπάνω φόρο.
- ❖ Κανένας Οθωμανός, οποιαδήποτε θέσης και περιωπής που ήθελε να επισκεφθεί την πόλη, δεν είχε το δικαίωμα να μπει μέσα στην πόλη έφιππος.
- ❖ Η διοίκηση της πόλης αναθέτονταν σε κάποιον από τους προκρίτους της πόλης ο οποίος εκλεγόταν από το λαό, αναγνωριζόταν από τον Κιζλάρ Αγά και καλούνταν άρχοντας. Αυτός ο άρχοντας διόριζε και όσους συνάρχοντες ήθελε, διοικούσε τη φρουρά της πόλης που συμφώνως με τον Πουκεβίλλ την εποχή του Ζαφειράκη αποτελούνταν από (300) τριακόσιους άντρες. Επίσης, αυτός είχε και απόλυτη εξουσία στην πόλη, δίκαιζε και καταδίκαιζε, τιμωρούσε και συγχωρούσε κατά την κρίση του, φυλάκιζε και αποφυλάκιζε, χωρίς να δίνει λόγο για τις πράξεις του σε κανέναν. Μόνο η Γενική Συνέλευση των κατοίκων μπορούσε να τον παύσει από τα καθήκοντά του και να τον αντικαταστήσει με νέο άρχοντα. Ευκόλως εννοείται ότι τόση δύναμη και τόσες δικαιοδοσίες μπορούσαν να οδηγήσουν σε αυθαιρεσίες, τυραννικές συμπεριφορές και πράξεις, ενώ είναι θεωρητικά απίθανο ένας τέτοιος άρχοντας να έχει οργανωμένη αντιπολίτευση. Ο Ιεροδίκης και ο Βοεβόδας ήταν στους τύπους σα σκιά εξουσίας, αλλά στην ουσία όλες τις εξουσίες τις είχε ο άρχοντας της πόλης. (<https://tomasnao.files.wordpress.com>)

Η πόλη με τέτοια προνόμια και υπό τη διοίκηση άξιων αρχόντων γρήγορα διακρίθηκε και υπερτέρησε από τις άλλες κοινότητες στον πολιτισμό, το εμπόριο, τη γεωργία και τη βιομηχανία. Η ειρήνη και η ησυχία της πόλης ποτέ δε διαταράχθηκαν σοβαρά μέχρι το τέλος του ΙΗ' αιώνα. Πολλές φορές κάποιο ζορμπάδες⁵ και κάποιες ληστρικές συμμορίες προσπάθησαν να βλάψουν την πόλη και τους κατοίκους, αλλά πήραν τέτοια μαθήματα παραδειγματικής τιμωρίας που γρήγορα η πόλη απέτρεψε τη δράση κακοποιών στοιχείων που εγκατέλειψαν την περιοχή.

αποκατασταθεί κατά το 19ο αιώνα. Δεν είναι οθωμανικό μνημείο, αλλά καθαρά βυζαντινό. Το γεγονός ότι ετάφη στην πόλη των Γιαννιτσών, θα την καταστήσει ως ιερή πόλη των Τούρκων και τόπο προσκυνήματος, πράγμα που εξηγεί ίσως και το πείσμα με το οποίο οι Τούρκοι τα υπερασπίστηκαν στους Βαλκανικούς πολέμους το 1912. Το 2006, κατά τη διάρκεια εργασιών αναστήλωσης του Μουσουλίου του Γαζί Εβρενός, βρέθηκε ένας ανθρώπινος σκελετός που εικάζεται ότι μπορεί να ανήκει στον Οθωμανό στρατηλάτη.

⁴ Αυτός ήταν αρχηγός των μαύρων ενούχων, έμπιστο πρόσωπο του Σουλτάνου. Κυρ αγάς = επιστάτης των παρθένων και γυναικών.

⁵ Τούρκικη λέξη = ταραξίας, αποστάτης, αυτός που σφετερίζεται ξένο πράγμα.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Τα πλούτη, που προέκυψαν από την πολύχρονη ειρήνη και ησυχία, οι Ναουσαίοι τα εκμεταλλεύτηκαν και πολύ γρήγορα επιδόθηκαν στην καλλιέργεια των γραμμάτων και στην κοινωνική τους μόρφωση. (<https://tomasnao.files.wordpress.com:29>)

Όταν όμως ο λαός της Νάουσας αποφάσισε να ξεσηκωθεί ενάντια στον τούρκο κατακτητή το Φεβρουάριο του 1822 έχοντας στο πλευρό του ηγετικές μορφές όπως ο Ζαφειράκης, ο Καρατάσος και ο Γάτσος, και να συμμετέχει στην Ελληνική Επανάσταση που είχε ήδη ξεκινήσει, δε μπορούσε να προβλέψει το τι θα συνέβαινε.

Η Νάουσα όπως και η γύρω περιοχή μέχρι τη Βέροια απελευθερώθηκε πολύ γρήγορα. Οι Τούρκοι έφυγαν τρομοκρατημένοι, με αποτέλεσμα να εκστρατεύσει εναντίον της πόλης ο διοικητής της Θεσσαλονίκης Μεχμέτ Εμίν πασάς, γνωστός και ως Αμπντούλ Εμπού Λουμπούτ (ο ροπαλοφόρος), με 15.000 στρατιώτες και 12 κανόνια. Το εκστρατευτικό σώμα το ακολούθησαν και 600 Εβραίοι, οι οποίοι είχαν πληρώσει τους Τούρκους για την απόκτηση των δικαιωμάτων πάνω στους εν δυνάμει σκλάβους και την πώλησή τους στα σκλαβοπάζαρα της εποχής.

Στην πόλη της Νάουσας κατέφθασαν γύρω στις 5.000 χιλιάδες οικογένειες από τις γύρω περιοχές προκειμένου να προστατευτούν από την επερχόμενη καταστροφή. Οι όροι όμως ήταν άνιστοι, καθώς οι Τούρκοι υπερτερούσαν αριθμητικά. Η πόλη πολιορκούνταν επί ένα μήνα και οι Ναουσαίοι αντιστεκόταν στην πολιορκία του Μεχμέτ Εμίν Πασά. Παρά όμως την ηρωική της αντίσταση, υπέκυψε στη δύναμη των 12.000 ανδρών του πασά στις 22 Απριλίου του 1822, Κυριακή του Θωμά. Ακολούθησε λεηλασία πέντε ημερών από Τούρκους και Εβραίους, ενώ σκληρές αλλοφροσύνης εξελίσσονταν σε όλη την πόλη με πολλές σφαγές. Αρκετές γυναίκες προτίμησαν να σκοτωθούν πέφτοντας με τα παιδιά τους στ' αφρισμένα νερά του καταρράκτη της Αράπιτσας στους «Στουμπάνους» για να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων. Οι σύζυγοι των τριών οπλαρχηγών εστάλησαν ως δώρο στο βεζίρη της Θεσσαλονίκης και όπως μας πληροφορεί ο Σπυρίδων Τρικούπης, «η μεν γυναίκα του Γάτσου ετούρκευσεν αποδειλιάσασα ενώπιον των βασάνων, οι δε δύο άλλαι μη αλλαξοπιστήσασαι προσηλώθησαν (σ.σ.: καρφώθηκαν) απέναντι αλλήλων όρθιαι επί του τοίχου μιας των αιθουσών του παλατίου του θηριώδους βεζίτη και απέθαναν πολυειδώς βασανιζόμεναι...». Σύμφωνα με τα επίσημα οθωμανικά ντοκουμέντα 409 Ναουσαίοι θα σκοτωθούν, 33 θα εγκαταλείψουν την πόλη και 198 θα λάβουν χάρη, όλοι ως επί το πλείστον άνδρες. Πάνω από 400 γυναικόπαιδα πουλήθηκαν ως

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

σκλάβοι, ενώ οι περιουσίες των νεκρών και των φυγάδων (655 σπίτια) αλλά και της εκκλησίας δημεύτηκαν. (www.olympia.gr)

Ο Αμπντούλ Εμπού, όμως, είχε μεριμνήσει και για το δώρο του σουλτάνου αλλά και για τη δική του διασκέδαση. Έτσι συγκέντρωσε εν μέσω των στρατιωτών του περίπου 1.500 αιχμαλώτους, άνδρες και γυναικόπαιδα, στη θέση Κιόσκι. Εκεί οι Εβραίοι ανέλαβαν πρωταγωνιστικό ρόλο, και αφού τους έσφαξαν, τα κεφάλαια τους ταριχεύτηκαν και στάλθηκαν στην Κωνσταντινούπολη ως τεκμήριο της νίκης του Εμπού, ενώ τα πτώματά τους αφέθηκαν βορά στα ζώα και τα αρπακτικά πουλιά. Ο θρύλος λέει πως τόσο πολύ ήταν το αίμα που πότισε τη γη, ώστε για τα επόμενα πέντε χρόνια δε φύτρωνε χορτάρι σε εκείνο το σημείο. (www.olympia.gr)

Το Ολοκαύτωμα της Νάουσας στις 22 Απριλίου του 1822 είναι ο λόγος για τον οποίο η Νάουσα είναι η μοναδική πόλη της Ελλάδας που φέρει τον τίτλο «Ηρωική πόλη» σύμφωνα με το βασιλικό διάταγμα του 1955. (www.olympia.gr)

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

2.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Όπως προκύπτει από την τελευταία απογραφή (έτος 2011) που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή, ο πληθυσμός ανέρχεται σε:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Πληθυσμός Δήμου Ηρωικής πόλεως Νάουσας

	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ ΤΕΤΡ. ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΟ
ΔΗΜΟΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	32.470	16.210	16.260	76,31

Πηγή: www.statistics.gr

Επίσης από τα αποτελέσματα της απογραφής μπορεί να γίνει και μια σύγκριση πληθυσμού σε σχέση με τους γειτονικούς μας Δήμους, σε επίπεδο Νομού, Περιφέρειας και σε επίπεδο χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Μεταβολή Πληθυσμού 2001 – 2011

ΕΤΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ	ΝΑΟΥΣΑ	ΒΕΡΟΙΑ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ	ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΧΩΡΑΣ
2011	32.470	66.630	41.610	140.710	1.874.590	10.787.690
200	34.552	65.968	43.209	143.618	1.871.952	10.964.020
ΜΕΤΑΒΟΛΗ	-1.971	662	-1.599	-2.908	2.638	-176.330
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	-5,72	1,00	-3,70	-2,02	0,14	-1,61

Πηγή: www.statistics.gr

2.5 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Με άξονα το συγκρότημα του Πολιτιστικού Κέντρου και των δύο μεγάλων θεάτρων του (χειμερινό – θερινό) καθώς και της «Εστίας Μουσών» με τις μουσικές σχολές του Δημοτικού Ωδείου και τη σχολή μπαλέτου οργανώνεται η πλούσια πολιτιστική ζωή του τόπου. Η Κοινωφελής Επιχείρηση Πολιτισμού, Αθλητισμού & Περιβάλλοντος (Κ.Ε.Π.Α.Π.) στηρίζει με εξειδικευμένα, έμπειρα στελέχη και σε συνεργασία με τους πολιτιστικούς συλλόγους του Δήμου διοργανώνει αξιόλογες εκδηλώσεις όλο το χρόνο.

Ο Δήμος διαθέτει επίσης Δημοτική Βιβλιοθήκη, τμήματα Θεάτρου, Κινηματογράφου και εργαστήρια Εικαστικών Τεχνών. Τα Μουσεία που λειτουργούν στο Δήμο είναι το Λαογραφικό Μουσείο – Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, το Λαογραφικό Μουσείο Βλάχων, το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου και η Μουσική Συλλογή «Σιμανίκα». Υπάρχει επίσης η αξιόλογη Βιβλιοθήκη της Ευξείνου Λέσχης Ποντίων Νάουσας.

Στην πόλη της Νάουσας υπάρχει ένα Εθνικό Στάδιο, ένα κλειστό γυμναστήριο, ο ιππικός όμιλος, δύο επιπλέον γήπεδα ποδοσφαίρου (Αγίου Νικολάου και Παναγιωπούλας), δύο γήπεδα ποδοσφαίρου 5χ5 στις παρυφές του σχεδίου πόλης και τέσσερα γήπεδα τένις στον Άγιο Νικόλαο. Ακόμη, γήπεδα ποδοσφαίρου τις Κοινότητες καθώς και δύο κολυμβητήρια, το κλειστό Ολυμπιακών διαστάσεων στον Άγιο Νικόλαο Νάουσας και το ανοιχτό του Ζερβοχωρίου. Τέλος, ένα αθλητικό κέντρο σε στάδιο ολοκλήρωσης στην Κοινότητα Επισκοπής. (<http://www.naoussa.gr>)

Εντός της πόλης υπάρχουν σημαντικές πλατείες με παραδοσιακά χαρακτηριστικά και σημαντικούς χώρου πρασίνου. Στο νότιο άκρο της πόλης υπάρχει το Πάρκο Κυκλοφοριακής Αγωγής, ενώ διάσπαρτα υπάρχουν μικρότεροι χώροι πρασίνου, ελεύθεροι χώροι και παιδικές χαρές. Υπάρχουν επίσης σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα τόσο μέσα στην πόλη όσο και στην ευρύτερη περιοχή. Ακόμη, παρατηρείται έλλειψη χώρων στάθμευσης, με αποτέλεσμα το κυκλοφοριακό να είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Όσον αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες της Νάουσας, παρατηρούνται σημαντικές ιδιομορφίες ως προς τη συγκρότηση της οικονομικής δομής. Αξιοσημείωτη δραστηριότητα εντοπίζεται στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα, ενώ ο τριτογενής τομέας είναι περιορισμένος, παρότι υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής.

2.6 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ, ΣΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Η τουριστική κίνηση χαρακτηρίζεται από ποικιλότητα τόσο στη μορφή των τουριστών, ανά τουριστική δραστηριότητα (αθλητές, φυσιολάτρες, επιστήμονες κλπ), όσο και στην έντασή της στη διάρκεια του έτους. Με εμπειρικά στοιχεία, περισσότερο, από το τμήμα τουρισμού του Νομού Ημαθίας αλλά και με επίσημα, από λοιπούς φορείς της περιοχής, διαπιστώνεται καταρχήν ότι κατά τους χειμερινούς μήνες με χιόνωση, παρατηρείται μια συγκέντρωση τουριστών στο χιονοδρομικό κέντρο του Σελίου που φτάνει έως και τις 8 χιλιάδες κάθε Σαββατοκύριακο, ενώ αντίστοιχα στο χιονοδρομικό κέντρο των 3-5 Πηγαδιών φτάνει τις 4-5 χιλιάδες κάθε Σαββατοκύριακο. (<http://www.naoussa.gr>) Κατά τη διάρκεια των γιορτών της Αποκριάς της Νάουσας (15μερο) με ανεπίσημα στοιχεία της Τροχαίας Ναούσης εισρέουν στην ευρύτερη περιοχή 25 έως 30 χιλιάδες επισκέπτες. Επίσης, και καθ' όλη τη διάρκεια του έτους υπολογίζονται από την Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Μακεδονίας (ENOAM) και τους τοπικούς οινοπαραγωγούς περί τους 10.000 επισκέπτες στα επισκέψιμα οινοποιία. Η κίνηση στο χαρακτηρισμένο ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους άλσος του Αγίου Νικολάου, υπολογίζεται σε 800.000 επισκέπτες ετησίως με μεγαλύτερη ένταση τους καλοκαιρινούς μήνες. Στον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας υπολογίζονται ότι κόβονται περισσότερα από 400.000 εισιτήρια ετησίως που παρόλο του ότι δε βρίσκεται στην περιοχή πρέπει να σημειωθεί ότι οι 100.000 με 120.000 (30% του συνόλου) περίπου εκδράμουν και σε σημεία του ορεινού όγκου του Βερμίου για να συνδυάσουν την επίσκεψή τους και με λοιπές παραστάσεις από άλλα σημεία επίσκεψης. (<http://www.naoussa.gr>) Επίσης τα μοναστήρια και τα παρεκκλήσια στις παρυφές του Βερμίου είναι σημαντικός πόλος έλξης για χιλιάδες επισκέπτες και προσκυνητές (π.χ. Ι.Ν. Παναγίας Σουμελά, Αγ. Γεώργιος Περιστερεώτας κλπ), όχι μόνο κατά τη διάρκεια του εορτασμού των μονών αυτών αλλά καθ' όλο το έτος. Στο ξενοδοχείο «Βέρμιο» Νάουσας αλλά και τα λοιπά ξενοδοχεία της περιοχής υπολογίζεται ότι πραγματοποιούνται 40 έως 50 συνέδρια ετησίως με 20 έως 50 σύνεδρους κάθε φορά. Τέλος κάθε καλοκαίρι επισκέπτονται τις εγκαταστάσεις των δύο χιονοδρομικών κέντρων και των παρακείμενων οικισμών

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

(Άγιος Παύλος κλπ) για προετοιμασία 10 έως 15 ποδοσφαιρικές ομάδες όλων των εθνικών κατηγοριών (με τριάντα περίπου μέλη η κάθε αποστολή), για τουλάχιστον δύο εβδομάδες η κάθε μία. Ακόμη, θετική είναι η παρουσία μονάδων Αγροτουρισμού που έχει ανεβάσει το μέγεθος των εισερχόμενων τουριστών τόσο από την ποσοτική όσο, πολύ περισσότερο, από την ποιοτική προσέγγιση της παρουσίας τους στο χώρο. (<http://www.naoussa.gr>)

Η πολιτιστική κληρονομιά περνά διαχρονικά μέσα από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της περιοχής και δημιουργεί ένα σύνολο από παραδόσεις, ήθη και έθιμα που διατηρούνται ζωντανά μέχρι και σήμερα. Το φημισμένο καρναβάλι της Νάουσας με τις φιγούρες των Γεννίτσαρων και της Μπούλας αναβιώνει κάθε χρόνο πανάρχαια έθιμα που ξεκινούν από τα διονυσιακά δρώμενα και φτάνουν στα χρόνια του αγώνα κατά της Τουρκοκρατίας. Οι κατά καιρούς εκδηλώσεις των πολυάριθμων πολιτιστικών συλλόγων των οικισμών της περιοχής, το παγκοσμίου φήμης φεστιβάλ CHIOF που διοργανώνεται από το σύλλογο Νάουσας «Πυρσός» κάθε χρόνο, προσδίδουν ένα ιδιαίτερο χρώμα και γίνονται πόλος έλξης ανθρώπων με ειδικές προτιμήσεις – όπως ερευνητές, ιστορικοί, λαογράφοι, φοιτητές κλπ. (<http://www.naoussa.gr>)

24^ο Διεθνές Φολκλωρικό Φεστιβάλ
CIOFF - ΠΥΡΣΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ
Η πόλη μας ζωντανεύει στην παράδοση!

1-5
ΙΟΥΛΙΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΝΑΟΥΣΑΣ
Παρουσιάζει ο Αλέξης Κωστάλας

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΑΠΟ:
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ • ΙΣΠΑΝΙΑ (ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΒΑΣΚΩΝ) • ΣΕΡΒΙΑ • ΡΩΣΙΑ (ΝΤΑΓΚΕΣΤΑΝ) • ΚΥΠΡΟ • ΕΛΛΑΔΑ

Εικόνα 6: Αφίσα του Διεθνές Φολκλωρικού Φεστιβάλ Νάουσας

Πηγή: www.google.com

2.7 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ⁶

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα, η οποία αποτελεί την «ατμομηχανή» της ελληνικής οικονομίας με συνεχώς αυξανόμενη σημασία. Η συμβολή του στα πλαίσια μιας εθνικής οικονομίας μετρείται από τον όγκο των συναλλαγματικών εισροών, από το βαθμό εξισορρόπησης του ισοζυγίου πληρωμών, από τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.

Σήμερα ο τουρισμός αποτελεί ένα αυτοδύναμο φαινόμενο, συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου. Παρουσίασε μια ταχύτατη ανάπτυξη, μια χωρική εξάπλωση και μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να θεωρείται ένα «μπανάλ» και αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας.

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι συνυφασμένος με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και αποτελεί το μεγάλο αναδυόμενο πεδίο οικονομικής δραστηριότητας για τον 21^ο αιώνα. Το κέντρο διαμόρφωσης των προτάσεων εναλλακτικού τουρισμού είναι το βουνό Βέρμιο. Έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή natura γεγονός που καθορίζει και το πλαίσιο του εναλλακτικού τουρισμού, καθώς οι προδιαγραφές προσδιορίζουν το βαθμό προστασίας της Φύσης, της ειδικής φέρουσας ικανότητάς της και των εσωτερικών ζωνών της.

---

⁶ Παρθενόπουλος, 2001

2.8 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ Ή ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΑΥΤΗΣ ΓΙΑ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η τοπική οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, που συμβαίνουν σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο και επηρεάζουν περιοχές όπως γειτονιές, χωριά, κωμοπόλεις, πόλεις και περιφέρειες (Birkhölzer, 2005).

Σύμφωνα με την World Bank (2011) οι τοπικές κυβερνήσεις, ανά τον κόσμο, επιδιώκουν στρατηγικές για την οικονομική ανάπτυξη, που εστιάζουν στις παρακάτω δράσεις:

- Διασφάλιση ότι το τοπικό επενδυτικό κλίμα είναι λειτουργικό για τις τοπικές επιχειρήσεις
- Στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- Ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων
- Προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο)
- Επένδυση στην ανάπτυξη υποδομών
- Επένδυση στις ποιοτικά τοπικά χαρακτηριστικά (ανθρώπινο κεφάλαιο, θεσμοί και κανόνες)
- Στήριξη της ανάπτυξης συγκεκριμένων επιχειρήσεων
- Στόχευση σε συγκεκριμένα μέρη της πόλης για την αναγέννηση ή την ανάπτυξή τους (κίνητρα ανάπτυξης βασισμένα σε περιοχές)
- Στήριξη των νέων αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων
- Στόχευση σε ορισμένες μειονεκτούσες ομάδες

2.9 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι συνέπειες της ανάπτυξης του τουρισμού δεν αφορούν μόνο τους τουρίστες και αυτούς που ασχολούνται με τον τουρισμό, αλλά συνολικά όλη την οικονομία μιας περιοχής. Όταν ο τουρισμός δεν αναπτύσσεται αρμονικά με τους υπόλοιπους τομείς ή υπάρχουν συγκρούσεις συμφερόντων και προτεραιοτήτων, παρουσιάζονται ποικίλα προβλήματα που τελικά επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας. (Παρθενόπουλος, 2001:9)

Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός η προσπάθεια δηλαδή της κοινωνίας για παρέμβαση με βάση ρυθμίσεις, κανόνες, κίνητρα ή και έργα για να κατευθύνει την ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας σ' έναν τόπο προς μια επιθυμητή κατεύθυνση (τύπο ή τρόπο τουριστικής ανάπτυξης).

Εδώ είναι χρήσιμη η διάκριση ανάμεσα στο "σχεδιασμό τουριστικής πολιτικής" που αφορά στη στρατηγική ανάπτυξης του τουρισμού και περιλαμβάνει μια συνολική θεώρηση της τουριστικής δραστηριότητας (π.χ. οικονομική ανάπτυξη, προώθηση τουριστικού προϊόντος κλπ.) και στο "σχεδιασμό για την τουριστική ανάπτυξη", που αποτελεί τμήμα του σχεδιασμού τουριστικής πολιτικής και αναφέρεται στη χωρική κατανομή του τουρισμού σε διάφορες χωρικές ενότητες και στον τρόπο χωρικής οργάνωσης του τουρισμού στις περιοχές αυτές. (Κοκκώσης - Τσάρτας, 2001)

Η εξελικτική πορεία των διαδοχικών φάσεων στη διαδικασία σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΦΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΦΑΣΗ 1	Έρευνα και συνθετική καταγραφή των βασικών παραμέτρων της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής
ΦΑΣΗ 2	Προσδιορισμός των κύριων σκοπών του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης
ΦΑΣΗ 3	Επιλογή του βασικού πλούτου του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης
ΦΑΣΗ 4	Διαμόρφωση των βασικών συνισταμένων της πολιτικής του τουρισμού στο σχέδιο ανάπτυξης : στρατηγικές, προγράμματα, ειδικές μελέτες
ΦΑΣΗ 5	Μέθοδοι και πολιτικές εφαρμογής του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης

ΦΑΣΗ 1: Έρευνα και συνθετική καταγραφή των βασικών παραμέτρων της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής

ΦΑΣΗ 2: Προσδιορισμός των κύριων σκοπών του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης

ΦΑΣΗ 3: Επιλογή του βασικού πλούτου του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης

ΦΑΣΗ 4: Διαμόρφωση των βασικών συνισταμένων της πολιτικής του τουρισμού στο σχέδιο ανάπτυξης : στρατηγικές, προγράμματα, ειδικές μελέτες

ΦΑΣΗ 5: Μέθοδοι και πολιτικές εφαρμογής του σχεδίου τουριστικής ανάπτυξης

ΠΗΓΗ : (ΚΟΚΚΩΣΗΣ - ΤΣΑΡΤΑΣ, 2001:268)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα ερευνητική εργασία αποσκοπεί στη διερεύνηση της συμβολής του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη του Δήμου Νάουσας. Παράλληλα γίνεται αναλυτική παρουσίαση των πιθανών τρόπων ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού στη συγκεκριμένη περιοχή.

Η έρευνα που διεξάγεται έχει ποιοτικό και ποσοτικό προσανατολισμό και στοχεύει σε συγκεκριμένο πληθυσμό (sample). Απευθυνθήκαμε σε επιχειρηματίες, σε τουριστικά γραφεία και οργανισμούς σχετικούς με τον τουρισμό στην περιοχή του Δήμου Νάουσας. Στόχος της είναι να διερευνηθούν οι αντιλήψεις των ερωτώμενων σχετικά με το βαθμό στον οποίο ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη.

Προκειμένου το δείγμα που θα χρησιμοποιηθεί στην εργασία μας να είναι αντιπροσωπευτικό, διανεμήθηκαν 30 ερωτηματολόγια, από τα οποία και τα 30 συμπληρώθηκαν πλήρως. Το 70% των ερωτηματολογίων περίπου απαντήθηκαν από ελεύθερους επαγγελματίες και ιδιωτικούς υπαλλήλους, ενώ το υπόλοιπο 30% από δημόσιους υπαλλήλους, ανέργους και φοιτητές.

Η επιλογή των ερωτηθέντων δεν έγινε με κάποιο κριτήριο. Για να μπορέσουμε όμως να βρούμε λεπτομέρειες σχετικά με τις επιχειρήσεις, επισκεφθήκαμε το Επιμελητήριο Ημαθίας και αποστείλαμε ερωτηματολόγια στις επιχειρήσεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του επιμελητηρίου και δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού.

Η συλλογή των δεδομένων (για την έρευνα μας συνολικά) έγινε με δύο τρόπους: την πρωτογενή και τη δευτερογενή έρευνα. Η χρησιμοποίηση και των δύο ερευνών έγινε λόγω του ότι υπήρχε έλλειψη πληροφοριών. Από την πρωτογενή έρευνα, που έγινε με ερωτηματολόγιο, αντλήσαμε πληροφορίες και δεδομένα για την άποψη των φορέων πάνω στο αντικείμενο της έρευνας μας, ενώ από τη δευτερογενή έρευνά μας σε κρατικές υπηρεσίες και σε εσωτερικές πηγές, συλλέξαμε πληροφορίες σχετικά με τον

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

αριθμό των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή αλλά και για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιες.

Όσον αφορά την πρωτογενή (ποσοτική) έρευνα που πραγματοποιήσαμε, απώτερος στόχος μας ήταν η κατηγοριοποίηση των απόψεων των επιχειρηματιών σχετικά με τις ενέργειες που γίνονται στον κλάδο του τουρισμού καθώς και με τις μελλοντικές δυνατές ενέργειες αντιμετώπισης των προβλημάτων που θα εξομαλύνουν και θα βελτιώσουν την υπάρχουσα κατάσταση.

Προκειμένου να συγκεντρωθούν όλα τα παραπάνω στοιχεία που είναι απαραίτητα για την έρευνά μας, συστάθηκε ερωτηματολόγιο που αποτελείται από 14 ερωτήσεις, από τις οποίες όλες είναι κλειστού τύπου. Οι αρχικές ερωτήσεις αποσκοπούν στα στοιχεία των ερωτηθέντων, όπως για παράδειγμα το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα τους. Οι επόμενες ερωτήσεις αναφέρονται στην υπάρχουσα κατάσταση του τουρισμού στο Δήμο Νάουσας και πιο συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες καλούνται μέσα από μια σειρά ερωτήσεων να αξιολογήσουν το υπάρχον τουριστικό προϊόν της περιοχής σύμφωνα με οικονομικά, κοινωνικά, ποιοτικά και πολεοδομικά κριτήρια. Στη συνέχεια οι ερωτηθέντες εκφράζουν την άποψη τους για τους υπάρχοντες τρόπος προβολής της περιοχής καθώς και για τις διορθωτικές ενέργειες που μπορούν να συμβούν στην περιοχή.

Για την κατασκευή του παρόντος ερωτηματολογίου ακολουθήθηκαν οι κάτωθι διαδικασίες:

- ❖ Κλειστές ερωτήσεις: είναι αυτές που δίνουν τη δυνατότητα στους ερωτώμενους να επιλέξουν την απάντησή τους ανάμεσα σε δύο επιλογές, οι οποίες συνήθως είναι το «Ναι» και το «Όχι».
- ❖ Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής: είναι εκείνες που παρέχουν τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να επιλέξει μεταξύ πολλών προεπιλογών απαντήσεων.

Η σειρά των ερωτήσεων είναι η εξής:

1. Γενικά στοιχεία που αφορούν τους ερωτώμενους
2. Ερωτήσεις σχετικές με το θέμα
3. Ερωτήσεις διορθωτικών ενεργειών

Τα ερωτηματολόγια έχουν συμπληρωθεί από επιχειρήσεις που είναι γραμμένες στον κατάλογο του Επιμελητηρίου Ημαθίας και που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

τουρισμού. Η διαδικασία των ερωτηματολογίων ξεκίνησε στις 01.09.2015 και ολοκληρώθηκε στις 17.09.2015. Συνολικά απαντήθηκαν 30 ερωτηματολόγια, τα οποία επεξεργάστηκαν με τη μέθοδο του excel για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

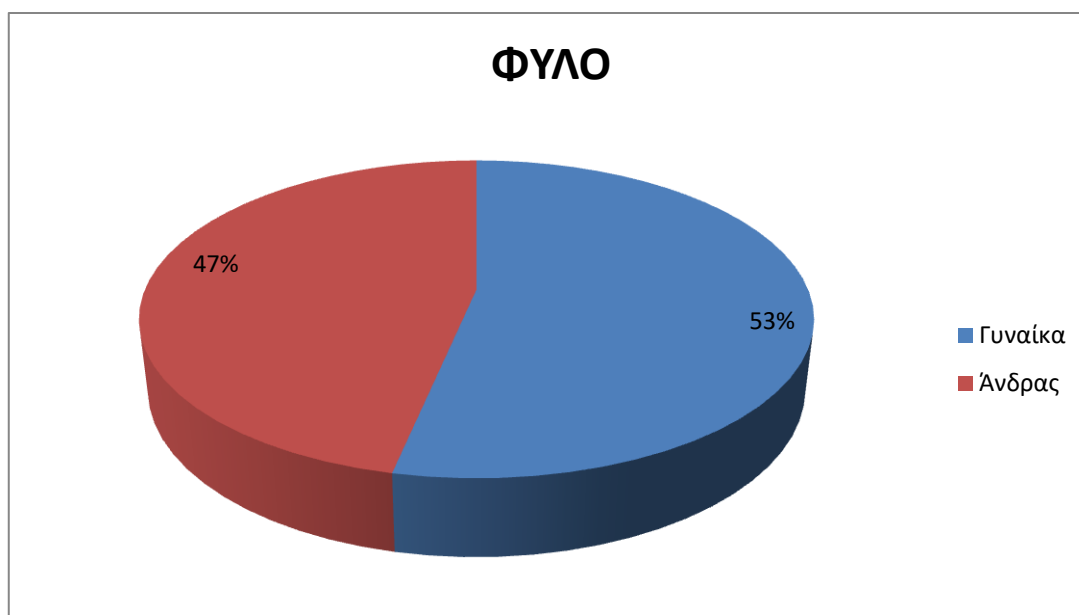
4.1.1 ΦΥΛΟ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και από το ακόλουθο ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ το 53% των ερωτηθέντων είναι γυναίκες. Η διαφορά των δύο φύλων δεν είναι αξιοσημείωτη, γεγονός που υποδηλώνει ότι δεν υπάρχει κάποια φυλετική διάκριση στον τομέα του τουρισμού και ότι τόσο οι γυναίκες όσο και οι άνδρες δραστηριοποιούνται στο συγκεκριμένο κλάδο με επιτυχία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Φύλο

ΦΥΛΟ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Γυναίκα	16	53
Άνδρας	14	47

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: Φύλο

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

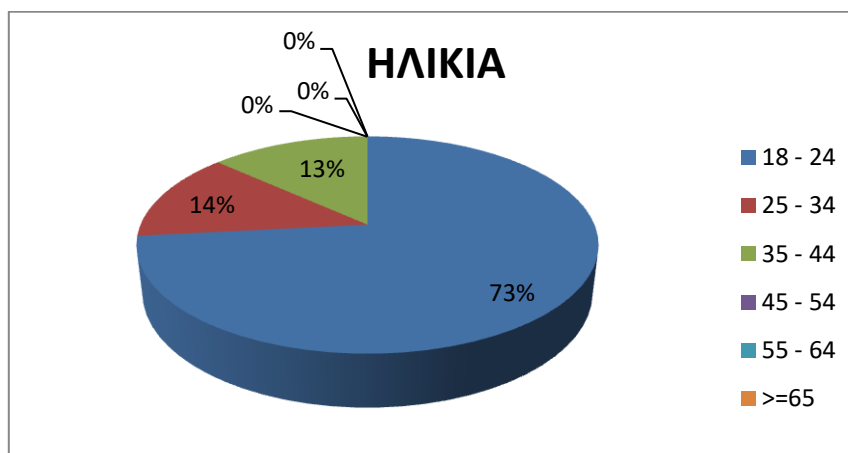
4.1.2 ΗΛΙΚΙΑ

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων συμπεραίνουμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος βρίσκεται στις ηλικίες 18 – 24 και 25 – 34. Αξιοσημείωτη είναι η ενασχόληση των μικρών ηλικιών με τον τουρισμό. Το μεγάλο ενδιαφέρον των νέων μπορεί να δικαιολογηθεί και από τη μεγάλη ποικιλία των ανώτατων σχολών στον τομέα του τουρισμού τόσο σε επίπεδο ΑΕΙ όσο και σε ΤΕΙ ή ακόμα και σε ΙΕΚ. Οι νέοι θεωρούν πως ο κλάδος του τουρισμού είναι ένας κλάδος που παρόλο την οικονομική κρίση που διανύουμε, έχει και μπορεί να προσφέρει ακόμα πολλά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Ηλικία

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
18 – 24	22	73
25 – 34	4	14
35 – 44	4	13
45 – 54	0	0
55 – 64	0	0
>=65	0	0

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: Ηλικία

4.1.3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, η συντριπτική πλειοψηφία τους είναι άγαμοι. Κατά την άποψή μας, αυτό το μεγάλο ποσοστό δεν οφείλεται στον κλάδο του τουρισμού κάθε αυτού αλλά στην χρηματοπιστωτική κρίση που έχει πλήξει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Οι επιπτώσεις κυρίως στη ψυχολογία των νέων είναι ιδιαίτερα σημαντικές, με αποτέλεσμα αρκετοί να διστάζουν να προχωρήσουν σε κάποια πιο σοβαρή κατάσταση όπως είναι για παράδειγμα ο γάμος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Άγαμος	27	90
Έγγαμος	3	10

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

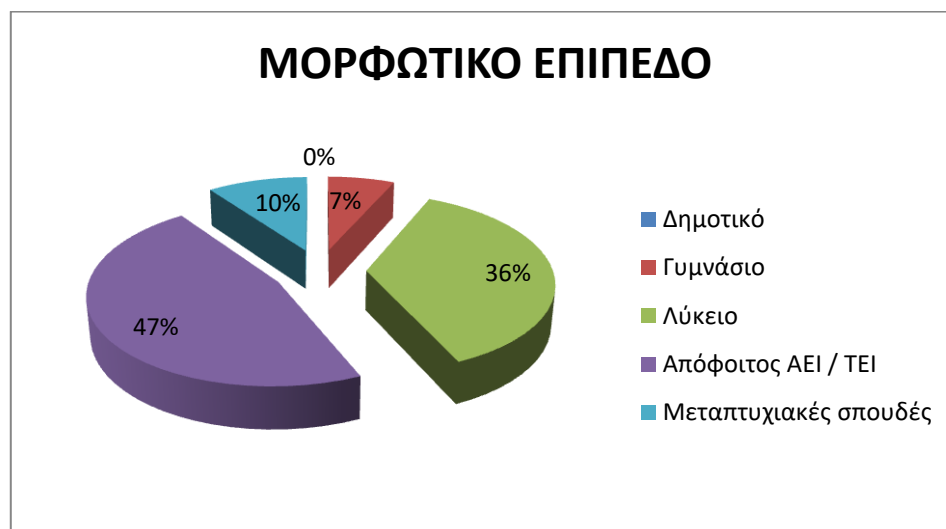
4.1.4 ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το αμέσως επόμενο μεγάλο ποσοστό είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Από αυτά τα στοιχεία το μόνο που μπορεί κανείς να συμπεράνει είναι ότι οι ερωτηθέντες έχουν τις απαραίτητες ικανότητες για δραστηριοποίηση στον κλάδο του τουρισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Δημοτικό	0	
Γυμνάσιο	2	7
Λύκειο	11	36
Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ	14	47
Μεταπτυχιακές σπουδές	3	10

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

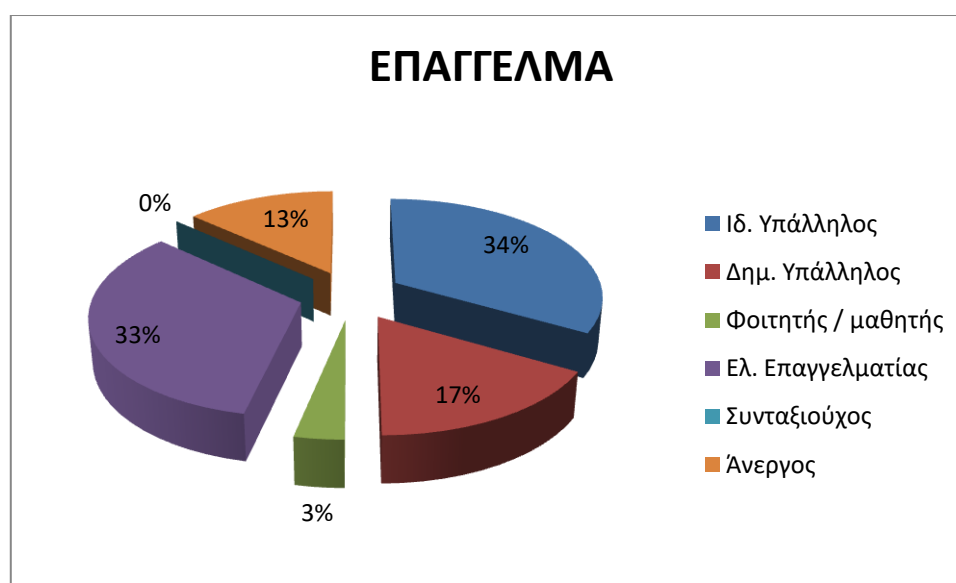
4.1.5 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων είναι είτε ελεύθεροι επαγγελματίες είτε ιδιωτικοί υπάλληλοι. Τα αποτελέσματα αυτά αποδεικνύουν ότι στον τουρισμό επιβιώνουν κυρίως τα ατομικά επαγγέλματα, καθώς οι δημόσιοι οργανισμοί είναι λιγότεροι και εξαρτώνται από τις εκάστοτε πολιτικές της κυβέρνησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΤΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΤΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Ιδ. Υπάλληλος	10	34
Δημ. Υπάλληλος	5	17
Φοιτητής / μαθητής	1	3
Ελ. Επαγγελματίας	10	33
Συνταξιούχος	0	0
Άνεργος	4	13

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5: ΤΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

4.2 ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΙΟΝ

4.2.1 ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ

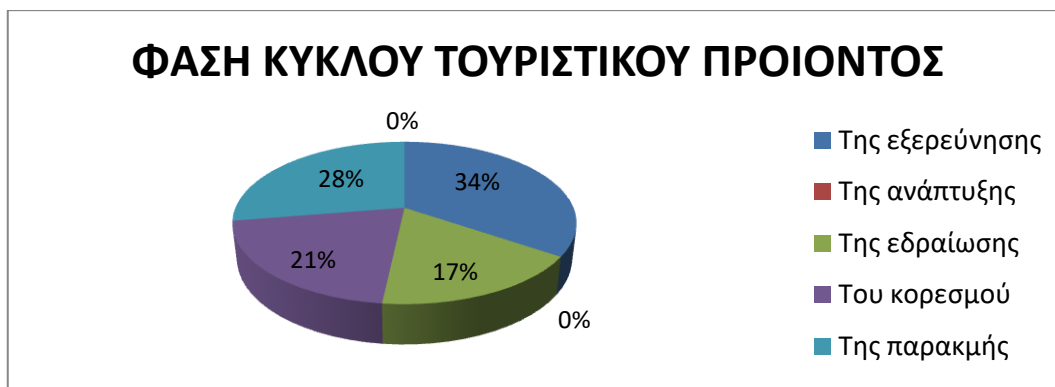
Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν το τουριστικό προϊόν του Δήμου Νάουσας. Οι μισοί σχεδόν δήλωσαν πως το τουριστικό προϊόν βρίσκεται στη φάση της εξερεύνησης και της εδραίωσης. Το στάδιο της εξερεύνησης χαρακτηρίζεται από ένα μικρό αριθμό τουριστών που ταξιδεύουν αυτόνομα και επιθυμούν τη διαμονή σε περιοχές ήσυχες με φυσικό περιβάλλον. Το στάδιο της εδραίωσης με τη σειρά του περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό τουριστών καθώς και την τυποποίηση των υπηρεσιών. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι τη Νάουσα την επισκέπτονται τόσο μεμονωμένοι τουρίστες όσο και οργανωμένα μαζικά γκρουπ τουριστών. Εξάλλου δε πρέπει να ξεχνάμε ότι πριν από μία δεκαετία περίπου η Νάουσα κυριαρχούσε στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας. Η φήμη που είχε αποκτήσει τόσο από τα πολυάριθμα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας που είναι διασκορπισμένα μέσα στην πόλη όσο και από τα πολυάριθμα και ποιοτικά της προϊόντα, την ακολουθεί μέχρι και σήμερα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ

ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Της εξερεύνησης	10	34
Της ανάπτυξης	0	0
Της εδραίωσης	5	17
Του κορεσμού	6	21
Της παρακμής	8	28
Άλλο	0	0

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6: ΦΑΣΗ ΚΥΚΛΟΥ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

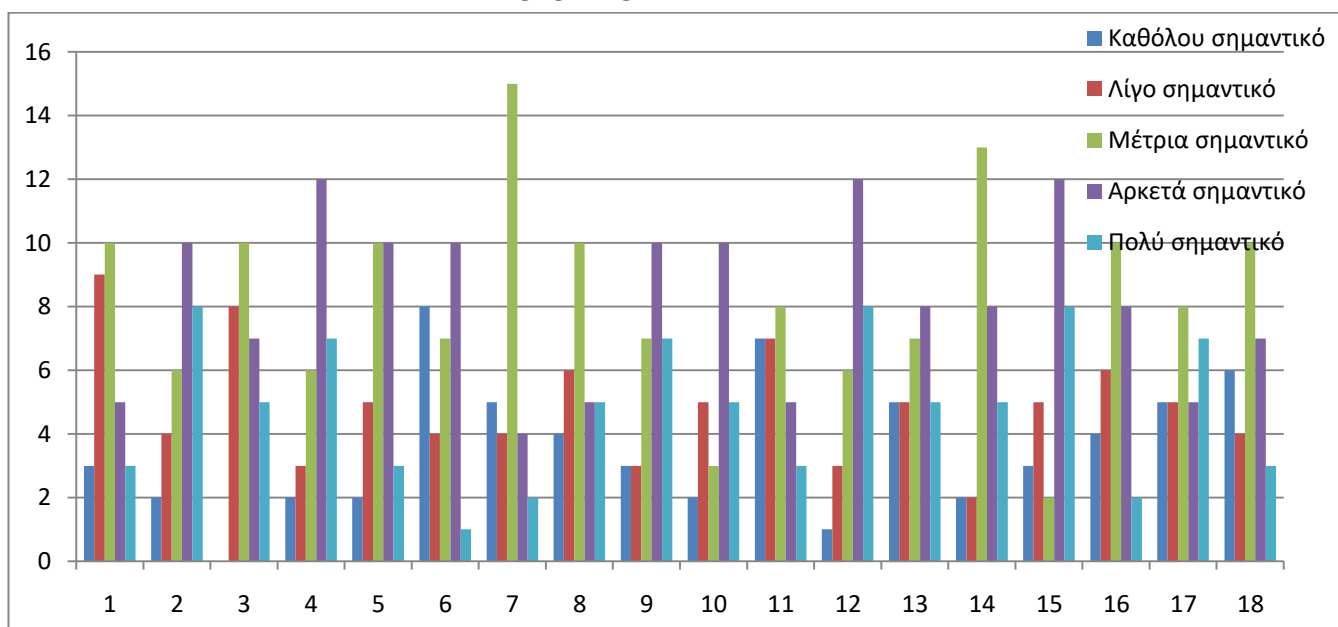
4.2.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

**ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ**

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΛΙΓΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΜΕΤΡΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΑΡΚΕΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ
Έντονη εποχικότητα	3	9	10	5	3
Έλλειψη υποδομών	2	4	6	10	8
Χαμηλή ποιότητα καταλυμάτων	0	8	10	7	5
Χαμηλή ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών	2	3	6	12	7
Προσέλκυση τουριστών χαμηλού εισοδήματος	2	5	10	10	3
Χαμηλές τιμές	8	4	7	10	1
Σύστημα all-inclusive	5	4	15	4	2
Υψηλή εξάρτηση από τους tour operators	4	6	10	5	5
Χαμηλή πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων	3	3	7	10	7
Ανεπαρκής εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού	2	5	3	10	5
Υψηλή χωρική συγκέντρωση	7	7	8	5	3
Έλλειψη τουριστικής παιδείας	1	3	6	12	8
Αναρχη τουριστική ανάπτυξη	5	5	7	8	5
Προσκόλληση στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού	2	2	13	8	5
Έλλειψη συνεργασίας φορέων	3	5	2	12	8
Υποβαθμισμένο περιβάλλον	4	6	10	8	2
Εμπορευματοποίηση τοπικής παράδοσης	5	5	8	5	7
Έντονος ανταγωνισμός από άλλες χώρες και περιοχές	6	4	10	7	3

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ**

Παρατηρήσεις:

1. Έντονη εποχικότητα
2. Έλλειψη υποδομών
3. Χαμηλή ποιότητα καταλυμάτων
4. Χαμηλή ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών
5. Προσέλκυση τουριστών χαμηλού εισοδήματος
6. Χαμηλές τιμές
7. Σύστημα all-inclusive
8. Υψηλή εξάρτηση από τους tour operators
9. Χαμηλή πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων
10. Ανεπαρκής εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού
11. Υψηλή χωρική συγκέντρωση
12. Έλλειψη τουριστικής παιδείας
13. Άναρχη τουριστική ανάπτυξη
14. Προσκόλληση στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού
15. Έλλειψη συνεργασίας φορέων
16. Υποβαθμισμένο περιβάλλον
17. Εμπορευματοποίηση τοπικής παράδοσης
18. Έντονος ανταγωνισμός από άλλες χώρες και περιοχές

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

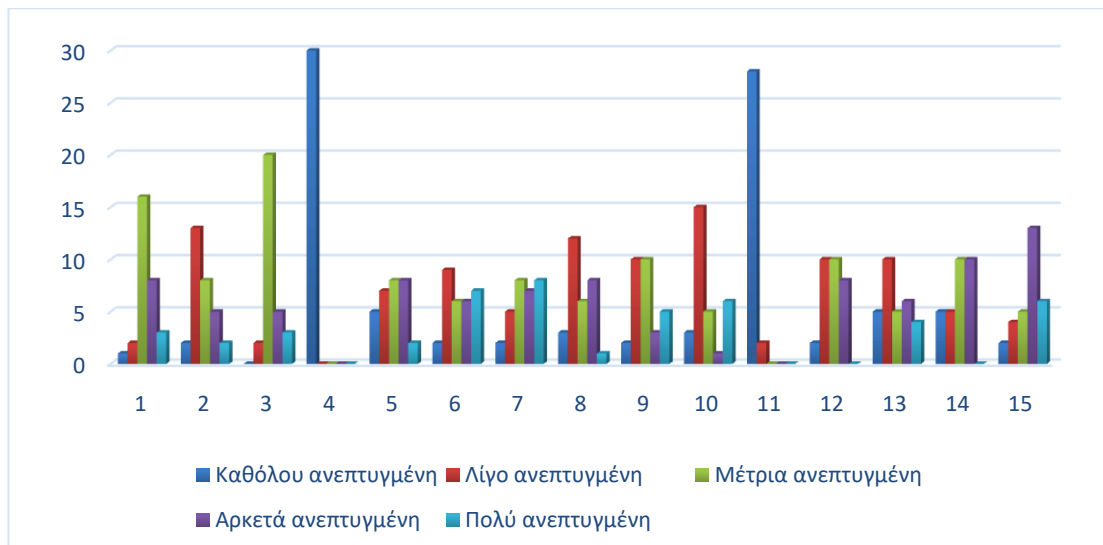
4.2.3 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

	Καθόλου ανεπτυγμένη	Λίγο ανεπτυγμένη	Μέτρια ανεπτυγμένη	Αρκετά ανεπτυγμένη	Πολύ ανεπτυγμένη
Πολιτιστικός τουρισμός	1	2	16	8	3
Θρησκευτικός τουρισμός	2	13	8	5	2
Αθλητικός τουρισμός	0	2	20	5	3
Θαλάσσιος τουρισμός	30	0	0	0	0
Φυσιολατρικός /Οικοτουρισμός	5	7	8	8	2
Περιηγητικός τουρισμός	2	9	6	6	7
Αγροτουρισμός	2	5	8	7	8
Γαστρονομικός τουρισμός	3	12	6	8	1
Μαθητικός τουρισμός	2	10	10	3	5
Συνεδριακός τουρισμός	3	15	5	1	6
Τουρισμός καζίνο	28	2	0	0	0
Κοινωνικός τουρισμός	2	10	10	8	0
Τουρισμός υγείας & ευεξίας	5	10	5	6	4
Τουρισμός περιπέτειας	5	5	10	10	0
Χειμερινός τουρισμός	2	4	5	13	6

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Παρατηρήσεις:

1. Πολιτιστικός τουρισμός
2. Θρησκευτικός τουρισμός
3. Αθλητικός τουρισμός
4. Θαλάσσιος τουρισμός
5. Φυσιολατρικός / Οικοτουρισμός
6. Περιηγητικός τουρισμός
7. Αγροτουρισμός
8. Γαστρονομικός τουρισμός
9. Μαθητικός τουρισμός
10. Συνεδριακός τουρισμός
11. Τουρισμός καζίνο
12. Κοινωνικός τουρισμός
13. Τουρισμός υγείας και ευεξίας
14. Τουρισμός περιπέτειας
15. Χειμερινός τουρισμός

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

4.2.4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

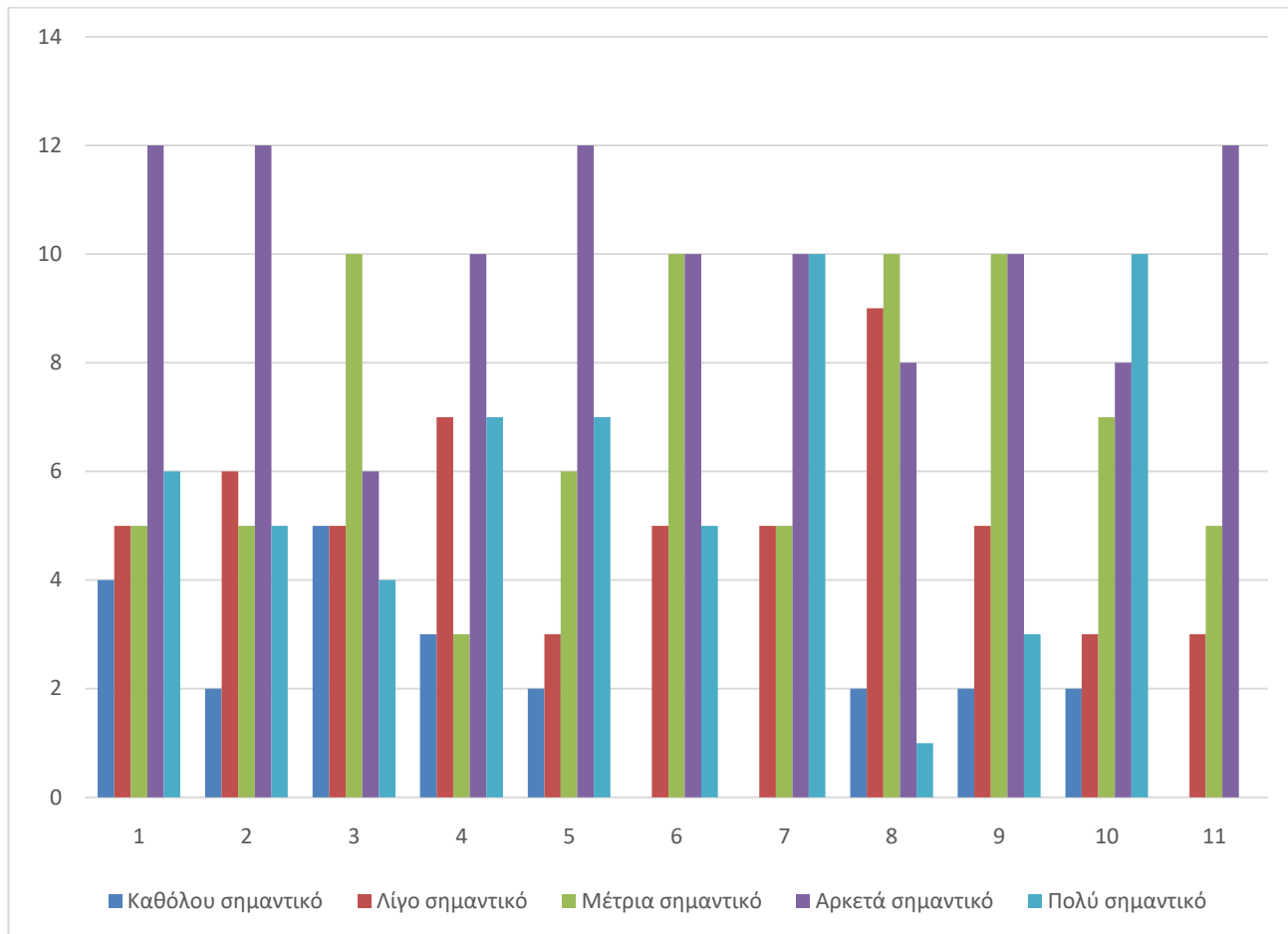
ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

	Καθόλου ανεπτυγμένη	Λίγο ανεπτυγμένη	Μέτρια ανεπτυγμένη	Αρκετά ανεπτυγμένη	Πολύ ανεπτυγμένη
Αύξηση ανταγωνιστικότητας	4	5	5	12	6
Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος	2	6	5	12	5
Ορθολογικότερη χωρική τουριστική ανάπτυξη	5	5	10	6	4
Προσέλκυση πελατών υψηλής οικονομικής στάθμης	3	7	3	10	7
Διείσδυση σε νέες αγορές	2	3	6	12	7
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου	0	5	10	10	5
Αναβίωση εθίμων/παράδοσης	0	5	5	10	10
Συγκράτηση του πληθυσμού στην πόλη	2	9	10	8	1
Αειφορία/Βιωσιμότητα	2	5	10	10	3
Προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	2	3	7	8	10
Οικονομική ενίσχυση τοπικών κοινωνιών	0	3	5	12	10

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Παρατηρήσεις:

1. Αύξηση ανταγωνιστικότητας
2. Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος
3. Ορθολογικότερη τουριστική ανάπτυξη
4. Προσέλκυση πελατών υψηλής οικονομικής στάθμης
5. Διείσδυση σε νέες αγορές
6. Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου
7. Αναβίωση εθίμων / παράδοσης
8. Συγκράτηση του πληθυσμού στην πόλη
9. Αειφορία / Βιωσιμότητα
10. Προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
11. Οικονομική ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών

4.3 ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

4.3.1 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί πως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με το μαζικό τουρισμό. Μόνο ένα 10% πιστεύει ότι θα πρέπει να συνεχιστεί η προσήλωση αποκλειστικά και μόνο στο μαζικό τουρισμό, ενώ οι υπόλοιποι υποστηρίζουν ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί το κυρίαρχο προϊόν του μαζικού τουρισμού. Προσωπικά, πιστεύω ότι η παράλληλη δραστηριοποίηση και των δύο μορφών τουρισμού είναι η καλύτερη λύση καθώς η περιοχή διαθέτει πόρους και δυνατότητες ανάπτυξης και των δύο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Θα πρέπει να αντικαταστήσουν το κυρίαρχο προϊόν του μαζικού τουρισμού	5	17
Θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με το μαζικό τουρισμό	22	73
Θα πρέπει να συνεχιστεί η προσήλωση αποκλειστικά στο μαζικό τουρισμό	3	10

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

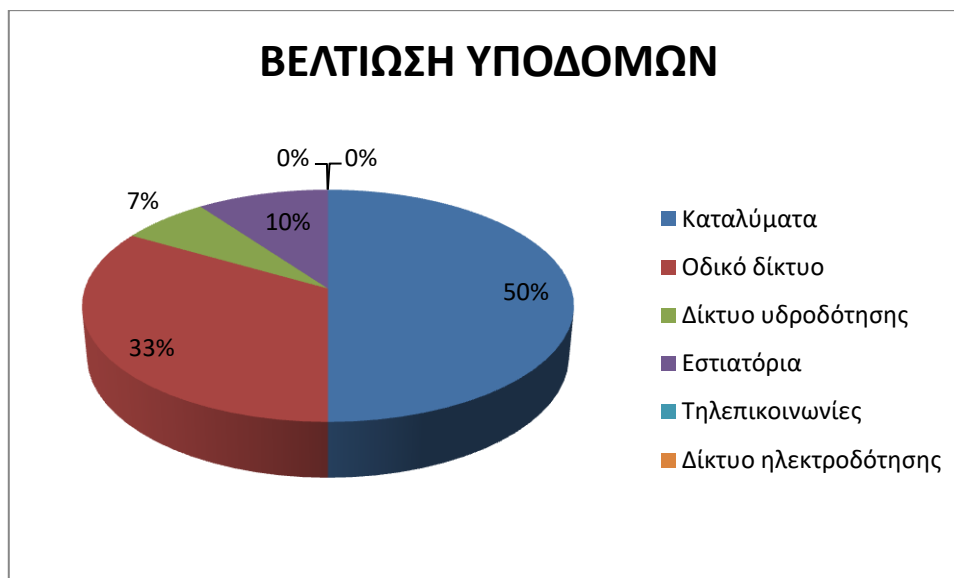
4.3.2 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Οι μισοί υποστηρίζουν ότι η βασικότερη βελτίωση που μπορεί να γίνει στην πόλη σχετίζεται με τα καταλύματα. Μερικοί θεωρούν πως η τιμή των καταλυμάτων δεν ανταποκρίνεται στις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενώ άλλοι πιστεύουν πως αν βελτιωθούν τα καταλύματα, τότε ο αριθμός των τουριστών θα αυξηθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Καταλύματα	15	50
Οδικό δίκτυο	10	33
Δίκτυο υδροδότησης	2	7
Εστιατόρια	3	10
Τηλεπικοινωνίες	0	0
Δίκτυο ηλεκτροδότησης	0	0

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

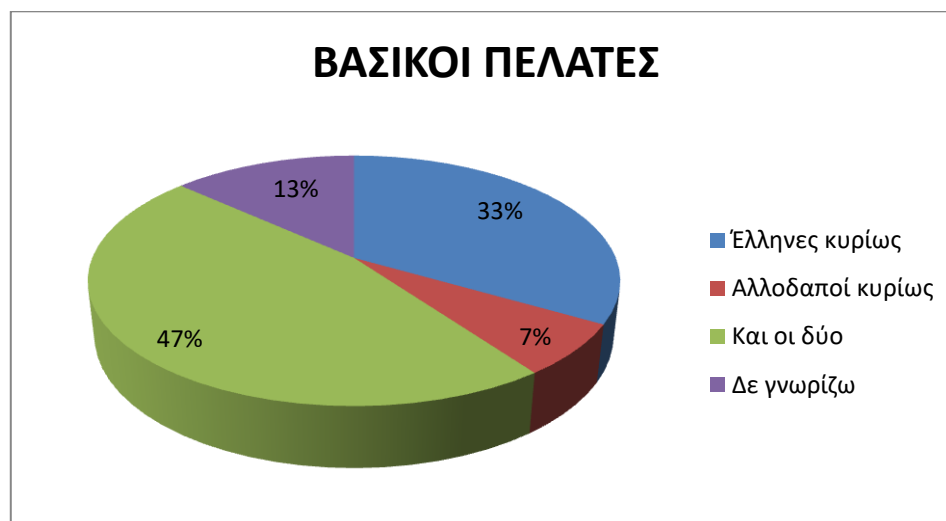
4.3.3 ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ

Η περιοχή της Νάουσας είναι ιδιαίτερα φημισμένη για τα προϊόντα της. Η φήμη της δε περιορίζεται μόνο στον ελλαδικό χώρο αλλά είναι ιδιαίτερα γνωστή και στο εξωτερικό. Αυτός είναι και ο λόγος που την επισκέπτονται όχι μόνο Έλληνες αλλά και αλλοδαποί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15: ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ

ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Έλληνες κυρίως	10	33
Αλλοδαποί κυρίως	2	7
Και οι δύο	14	47
Δε γνωρίζων	4	13

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12: ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΕΛΑΤΕΣ

4.3.4 ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όσον αφορά την προβολή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων υποστηρίζουν ότι δε προβάλλεται όπως θα έπρεπε η περιοχή. Κατά την άποψη τους, οι φυσικές ομορφιές της πόλης είναι τόσες πολλές που μόνο ορισμένες προβάλλονται ενώ οι περισσότερες είναι άγνωστες ακόμα και στους Ναουσαίους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16: ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Ναι	7	23
Όχι	20	67
Δε γνωρίζω	3	10

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13: ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.3.5 ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

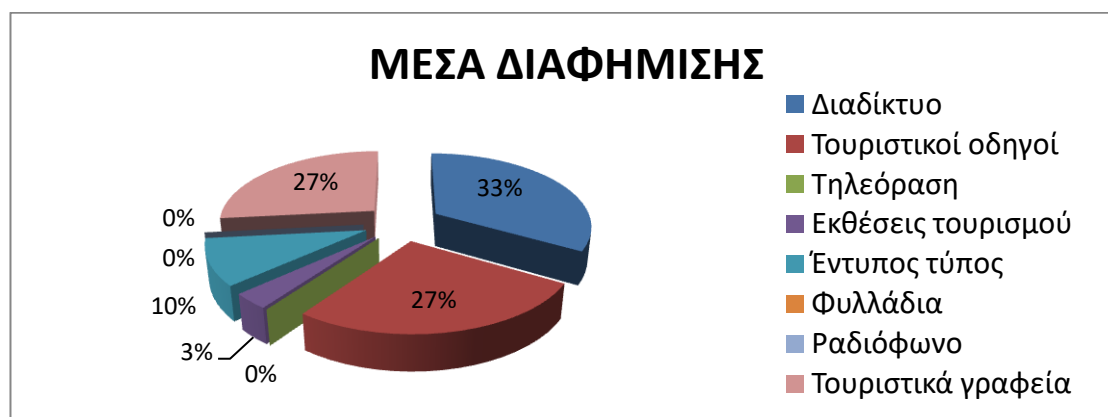
Το διαδίκτυο, όπως ήταν αναμενόμενο, κυριαρχεί ως τρόπος διαφήμισης. Γενικότερα το διαδίκτυο είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος προβολής μιας περιοχής καθώς μπορεί να συνδυάσει ήχο, μουσική, εικόνα και πολλές άλλες εφαρμογές πολυμέσων. Προτιμάται περισσότερο σε σχέση με τα υπόλοιπα μέσα διαφήμισης καθώς είναι πιο γρήγορο και λιγότερο ακριβό. Οι τουριστικοί οδηγοί και τα τουριστικά γραφεία είναι ο αμέσως επόμενος επιλεγμένος τρόπος που ακολουθείται καθώς υπάρχουν ακόμα άτομα που κλείνουν τις διακοπές τους μέσω κάποιου τουριστικού γραφείου ή ακλουθώντας κάποιο τουριστικό οδηγό. Οι εκθέσεις τουρισμού βρίσκονται στη τελευταία θέση, αφού τα τελευταία χρόνια έχουν περιοριστεί αρκετά λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 17: ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Διαδίκτυο	10	33
Τουριστικοί οδηγοί	8	27
Τηλεόραση	0	0
Εκθέσεις τουρισμού	1	3
Έντυπος τύπος	3	10
Φυλλάδια	0	0
Ραδιόφωνο	0	0
Τουριστικά γραφεία	8	27

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14: ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο Δήμος Νάουσας είναι πλούσιος με συγκριτικά πλεονεκτήματα που του δίνουν τη δυνατότητα για ανάπτυξη και σε άλλους τομείς εκτός από αυτούς που μέχρι σήμερα έχει αναπτύξει. Ο τουρισμός είναι ένας τέτοιος τομέας. Οι τουριστικοί πόροι της περριοχής είναι πολλοί και με μεγάλη ποικιλία, γεγονός που δίνει την ευκαιρία για ανάπτυξη ειδών τουρισμού, τα οποία δεν εντάσσονται στο πλέγμα του μαζικού τουρισμού. Έτσι μπορεί να προσφέρει ένα τουριστικό προϊόν διαφορετικό με ιδιαιτερότητες, οι οποίες ταιριάζουν στη φυσιογνωμία της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και του ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού.

Στην προσπάθεια αυτή θα πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι άμεσα εμπλεκόμενοι φορείς, από την τοπική εξουσία, τους ειδικούς επιστήμονες αλλά και την τοπική κοινωνία. Η συνεργασία όλων αυτών κάτω από πνεύμα και λογική κοινού συμφέροντος, το οποίο είναι η ανάπτυξη του δήμου, μπορεί να πετύχει ένα τέτοιο εγχείρημα.

Απαραίτητο συστατικό της επιτυχίας ενός τέτοιου εγχειρήματος φυσικά αποτελεί και ο σχεδιασμός αυτού. Με μια στρατηγική σχεδιασμού – προγραμματισμού, βασισμένη στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και ένα μοντέλο σχεδιασμού – προγραμματισμού σαν αυτό που προτάθηκε η προσπάθεια μπορεί να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Τέλος, πολύ σημαντικό στοιχείο στο σχεδιασμό είναι η προστασία του τουριστικού προϊόντος, παράγοντας ο οποίος πρέπει να λαμβάνεται πάντα σοβαρά υπόψη. Άλλωστε ο σκοπός είναι να προωθηθεί το τουριστικό προϊόν και όχι να γίνει υπερεκμετάλλευση και καταστροφή αυτού.

Μέσα από την έρευνα που διεξήγαμε διαπιστώσαμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί ότι το υπάρχον τουριστικό προϊόν του Δήμου Νάουσας θα πρέπει να επανεξεταστεί. Ο Δήμος Νάουσας διαθέτει πολλές αναπτυξιακές δυνατότητες, καθώς βρίσκεται σε ένα από τα καλύτερα γεωγραφικά σημεία της χώρας. Οι κάτοικοι του Δήμου ασχολούνται όχι μόνο με το τουρισμό, αλλά και με το εμπόριο, τη γεωργία, τη κτηνοτροφία και τη κλωστοϋφαντουργία.

Όσον αφορά τον τουρισμό, παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια μείωση στις μετακινήσεις του πληθυσμού εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης, ο τουρισμός στο Δήμο Νάουσας παραμένει σε σταθερά επίπεδα. Η φήμη που είχε

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

αποκτήσει η περιοχή τα προηγούμενα χρόνια, προσελκύει εκατοντάδες τουρίστες. Ωστόσο, το επίπεδο των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών είναι σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Αυτό φάνηκε καθαρά και στις απαντήσεις των ερωτηθέντων.

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι άτομα που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού και γνωρίζουν πάρα πολύ καλά τις ελλείψεις που υπάρχουν αλλά και τις δυνητικές δυνατότητες. Το ένα τρίτο των ερωτηθέντων δήλωσαν πως τα τουριστικά καταλύματα χρήζουν ανακαίνισης ή εκσυγχρονισμού. Στην περιοχή υπάρχουν πολλά καταλύματα αλλά δυστυχώς πολύ λίγα από αυτά ανταποκρίνονται στη σχέση τιμής και υπηρεσιών ή ενδιαφέρονται για τη μέγιστη ικανοποίηση του πελάτη.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τις τελευταίες δεκαετίες και κυρίως έπειτα από την παρακίνηση των τουριστικών γραφείων. Οι τουρίστες που επισκέπτονται την περιοχή ενδιαφέρονται για περιήγηση, για περίπατο, για ορειβασία, για οινοποσία κ.α., δραστηριότητες που μέχρι πρότινος δεν είχαν επίκεντρο τους τουρίστες.

Τέλος, σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν πως η περιοχή δεν προβάλλεται όπως θα έπρεπε, αφού οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι δεν υπάρχουν πια. Η δημοτική αρχή διαμηνύει ότι η πόλη έχει πολλά προβλήματα με αποτέλεσμα τα λιγοστά χρήματα από τα διάφορα κοινοτικά πακέτα να πηγαίνουν σε άλλες ανάγκες και όχι στη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της πόλης.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι για το τουριστικό προϊόν μιας περιοχής υπεύθυνοι δεν είναι μόνο όσοι δραστηριοποιούνται στον κλάδο αυτό αλλά και οι δημοτικές αρχές. Ο Δήμος Νάουσας είναι αναγκαίο να συνεργαστεί με τους υπεύθυνους του τουριστικού κλάδου και να προσπαθήσουν όλοι μαζί να βελτιώσουν τις υπάρχουσες υποδομές τους και να προβάλλουν πιο αποτελεσματικά την περιοχή τους. Είναι κρίμα ένας τόπος με τόσο πλούσιο ιστορικό και γεωγραφικό χαρακτήρα να αφήνεται να παρακμάζει.

5.1 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Το κατάλληλο θεσμικό και φορολογικό πλαίσιο μπορεί να δημιουργηθεί μέσα από την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και την προώθηση των ιδιωτικοποιήσεων.

Η τοπική αυτοδιοίκηση ως «γέφυρα» είναι υπεύθυνη για την προσέλκυση και διευκόλυνση της πραγματοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων, δημιουργώντας το κατάλληλο περιβάλλον και τις προϋποθέσεις για να δραστηριοποιηθούν βιώσιμες επιχειρήσεις που θα προωθή την οργανική ένταξη του κλάδου της τουριστικής οικονομίας μέσα από πολιτικές: υψηλής διαφοροποίησης, εξατομίκευσης, καινοτομίας, ποιότητας.

Καινοτομία μπορεί να είναι:

- Ο σχεδιασμός του brand name του Δήμου και η ταυτότητά στον πολυποίκιλο χώρο του τουρισμού.
- Η υιοθέτηση σύγχρονων μεθόδων μάρκετινγκ και branding για την βελτίωση της εικόνας τους και της θέσης τους στη διεθνή σκηνή.
- Το Place Branding (Χωρική Ταυτότητα) θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο ανάπτυξης της περιοχής, όπου η έννοια της επωνυμίας και της ταυτότητας θα παίξουν καθοριστικό ρόλο.
- Η δημιουργία Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας με αντίστοιχο ΣΗΜΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ *ΝΑΟΥΣΑ*: Τα Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας είναι μια συμφωνία, μιας ομάδας επαγγελματιών (φυσικά ή νομικά πρόσωπα), που έχουν κοινά (οριζόντια συνεργασία) ή συμπληρωματικά (κάθετη συνεργασία) χαρακτηριστικά, και συμφωνούν και συνεργάζονται σε «εθελοντική» βάση προκειμένου να προωθήσουν την περιοχή τους ως προορισμό και να συνδιαμορφώσουν ένα κοινό όραμα για την ποιότητα στην περιοχή τους. Στόχος τους η προβολή της πόλης, η ενεργοποίηση των πολιτών και η δημιουργία δομών τοπικής ενδογενούς ανάπτυξης.
- Η αξιοποίηση των διαδικτυακών τεχνολογιών και εφαρμογών μέσα από τη δημιουργία διαδραστικού ιστότοπου που θα περιλαμβάνει πληροφορίες,

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

εφαρμογές και ηλεκτρονικές διευκολύνσεις, διαδραστικούς χάρτες, εικονικές ξεναγήσεις, webcams, σχεδιαστές ταξιδιών, προτεινόμενες διαδρομές και αποδράσεις ανά εποχή, θέματα και αφιερώματα σε μέρη γραφικά, με αξιοθέατα και ιστορικά μνημεία σε συνδυασμό με εφαρμογές ηλεκτρονικού τουρισμού (e-tourism), αποσκοπεί στο να καλύψει όλο το φάσμα της εν δυνάμει πελατειακής ζήτησης (συνέδρια, αθλητισμός, φυσιολατρία, ειδικού ενδιαφέροντος κλπ).

- Η δημιουργία Γραφείου Τουρισμού όπου θα ενσωματωθούν όλες οι σχετικές με τον τουρισμό δραστηριότητες με στόχους: την παροχή πληροφοριών στον επισκέπτη, το συντονισμό των δράσεων όλων των φορέων της πόλης (επαγγελματικών, πολιτιστικών κλπ.), τη διασύνδεση του τουρισμού με τον πολιτισμό και την προβολή και τη δημοσιότητα της πόλης και της περιοχής.
- Η δημιουργία σηματοδοτημένου και πιθανά πεζοδρομημένου περιπάτου στη Νάουσα με παράλληλη ένταξη ποδηλατοδρόμου, που θα περνάει από όλα τα σημεία ενδιαφέροντος της πόλης διοργανώνοντας μια ξενάγηση που θα ξεκινάει από το δημοτικό πάρκο και θα καταλήγει στον Άγιο Νικόλαο και που θα προσφέρεται για ψυχαγωγία ή για ήπια άσκηση.
- Αθλητικός Τουρισμός: Η Νάουσα φιλοξενεί τρία βασικά αθλήματα (ποδόσφαιρο, κολύμβηση, μπάσκετ) σε προαγωνιστικό και αγωνιστικό επίπεδο και μπορεί να διεκδικήσει την υποδοχή και άλλων όπως π.χ. ποδήλατο, τένις, χάντμπολ διευρύνοντας την τουριστική περίοδο καθόλη τη διάρκεια του έτους.
- Συνεδριακός Τουρισμός (συνέδρια, ταξίδια κινήτρων, επιχειρηματικές συναντήσεις, association meetings, προώθηση προϊόντων, gala dinners) προσελκύει τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου στην πόλη, η οποία διαθέτει άρτια υποδομή συνεδριακών εγκαταστάσεων για μικρής και μέσης κλίμακας συνέδρια, με ανάλογη διαθεσιμότητα δωματίων. Το μόνο που χρειάζεται είναι ο συντονισμός, ο σχεδιασμός και κυρίως η στοχευμένη προβολή αυτής της δυνατότητας.
- Γαστρονομικός Τουρισμός: Η πολυποίκιλη τοπική κουζίνα αν ενταχθεί σε μια διαδικασία καταγραφής και προώθησης, ανάδειξης τοπικών προϊόντων με ποιοτικά χαρακτηριστικά, μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτής της μορφής.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- Οινικός Τουρισμός: Ο οίνος έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ιστορία και τον πολιτισμό και αναδεικνύεται σε ένα νέο τουριστικό πεδίο που παρουσιάζει εξαιρετικές προοπτικές, αν και απέχει ακόμα από το να μετατραπεί από ένα συμπληρωματικό τουριστικό προϊόν σε μία εδραιωμένη μορφή τουρισμού, όπως συμβαίνει σε άλλες χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία).
- Η δημιουργία θεματικού πάρκου του «Οίνου και της Αμπέλου»: κατά τα πρότυπα μεγάλων οινοπαραγωγών χωρών θα συνδυάζει τη γνώση, τον πολιτισμό, την υγεία, την επιστήμη, με ενταγμένο σ' αυτό.
- Τουρισμός Περιπέτειας και Ψυχαγωγίας: Περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία, πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς, αναρριχήσεις σε βράχους, πεζοπορία σε μονοπάτια και διαδρομές στο βουνό, σε όχθες και σε ορισμένα σημεία μέσα σε ποτάμια, διάσχιση φαραγγιού, ποδηλασία και οδήγηση σε δασικές διαδρομές, ιππασία με εκπαιδευμένα άλογα σε προκαθορισμένες δασικές διαδρομές, πάντα κάτω από την καθοδήγηση πεπειραμένων οδηγών.
- Ορεινός Τουρισμός: Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος συνήθως ταυτίζεται με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των τόπων υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό. Σήμερα εκτιμάται ότι περίπου 100.000 άτομα ετησίως ανεβαίνουν στο βουνό και το 60% των τουριστών στα βουνά είναι ξένοι και το υπόλοιπο 40% Έλληνες ενώ παράλληλα υποστηρίζει ότι τα επόμενα χρόνια ο κόσμος θα κατευθυνθεί νομοτελειακά στο βουνό. Ο Δήμος μπορεί να δημιουργήσει κάποιες υποδομές ορεινού τουρισμού π.χ. μονοπάτια και οι ιδιώτες επενδυτές αξιοποιώντας τις συγκεκριμένες υποδομές μπορούν να δημιουργήσουν επιχειρήσεις π.χ. ενοικίασης ποδηλάτων ή τοξοβολίας, ιππασίας βουνού κλπ.
- Αρχαιολογικό-εκπαιδευτικό τουρισμό ως εναλλακτικό τουριστικό προϊόν: Η ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων, η επίσκεψη και εκπαίδευση σχολείων κάθε βαθμίδας και ειδικών ομάδων επισκεπτών, σε αρχαιολογικούς χώρους, πολιτισμικά μνημεία, οικοσυστήματα κτλ.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

- Ο Πολιτιστικός τουρισμός (μουσεία, μνημεία, επισκέψιμες αρχαιότητες, λαογραφία, παραδοσιακοί οικισμοί, πολιτιστικές διαδρομές, πολιτισμικά δίκτυα, διεθνή φεστιβάλ, μουσικές διοργανώσεις, σύγχρονη τέχνη-ζωγραφική-μουσική, κ.λπ.): Στη Νάουσα ο πολιτιστικός τουρισμός θα πρέπει να αποτελέσει κύριο άξονα της τουριστικής πολιτικής, αφού η ύπαρξη του τεράστιου πολιτιστικού αποθέματος είναι μοναδική. Η επίσκεψη σε συνδυασμό με την εκπαίδευση και τη γνώση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί διαχρονικά τον βασικό πρεσβευτή σε όλο τον κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, εμφανίζεται η ανάγκη για τη δικτύωση και ακολούθως για τη συνέργεια μέσω του Δήμου, εκδηλώσεων, φορέων και προσώπων που ασχολούνται με τον πολιτισμό και τον τουρισμό. Οι φορείς που παράγουν πολιτισμό επιτέλους θα πρέπει να διασυνδεθούν με τους φορείς του τουρισμού και να συντονίσουν τις ενέργειές τους. Ο τουρισμός δε μπορεί να ιδωθεί έξω από την προοπτική μιας συνολικής παραγωγικής ανασυγκρότησης της περιοχής: έχει ανάγκη την ανόρθωση του πρωτογενούς τομέα και την τόνωση του δευτερογενούς. Έτσι, οι συνέργειες ανάμεσα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και φορείς και η διαρκής διαβούλευση με την κοινωνία κρίνονται απαραίτητες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ανδριώτης, Κ. (2003). *Ποσοτική Έρευνα και Ανάλυση Δεδομένων με τη Χρήση του SPSS 11.5*. Εκδόσεις Κλειδάριθμος
- 2) Ανδριώτης, Κ. (2005). *Τουριστική Ανάπτυξη & Σχεδιασμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε
- 3) Βαρβαρέσος Σ. (2000) *Τουρισμός: έννοιες, μεγέθη, δομές. Η ελληνική πραγματικότητα*, Προπομπός, β' έκδοση
- 4) Κοκκώσης Χ. & Τσάρτας Π. (2001). *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη Και Περιβάλλον*. Κριτική Α.Ε. Αθήνα.
- 5) Παρθενόπουλος Κ. (2001) Η επίδραση το πολιτισμού στην αξιολόγηση του περιβάλλοντος κατοικίας. Μια συγκριτική διαπολιτισμική έρευνα. Ανέκδοτη Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Π.Σ. Α.Π.Θ. : Θεσσαλονίκη
- 6) Ρίγγας Χρ. (2006), " Αειφορία & εναλλακτικές μορφές τουρισμού ", Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο
- 7) Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) (2014). *Ελληνικός Τουρισμός: Στοιχεία & Αριθμοί*
- 8) Τσάρτας, Π. (2010). *Ελληνική Τουριστική Ανάπτυξη*, Εκδόσεις Κριτική

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Amin, A. (2004) *Regions Unbound: towards a new politics of space*, Geografiska Annaler, Series B: human geography, 86 (1), pp. 33-44.
2. Asprogerakas E., Ioannou B., (2007) “Accessibility and Development Prospects: The Web implications for local economy extroversion in Greece”, in *International Planning Studies*, Vol. 12, Issue 2, pp. 89-106.
3. Bernecker, P. (1962) *Basic Teaching of Tourism*, Wien
4. Birkhölzer K. (2005) “Local Economic Development and its Potential”, paper presented at the seminar of Network of Associations of Local Authorities of South-Eastern Europe “Local Economic Development”, Brcko, Bosnia and Herzegovina.
5. Castells, M. (1996), *The rise of the network society*, prologue, Oxford Blackwell, Oxford
6. Cohen, E. (1972) Towards an sociology of international tourism, *Social Research*, Vol.39, pp. 164-182
7. Coffee W.J., Polese M. (1985) “Local development: conceptual bases and policy implications” *Regional Studies*, vol. 19., pp. 85-93 in Barkley D L, McNamara K T, 1994 ‘Local Input Linkages: a comparison of Foreign-owned and domestic manufacturers in Georgia and South Carolina’, *Regional Studies*, vol. 28.7, pp. 725-737.
8. Kaspar C, (1975), *Die Fremdenverkehrslehre*, Bern- Stuttgart
9. OECD (2001), *Territorial Outlook*, Territorial Economy, OECD Publications Service, Paris
10. Laarman, J. and Durst, P. (1987) *Nature Travel and Tropical Forests*. FREI Working Paper Series. Southeastern Center for Forest Economics Research, North Carolina State University, Raleigh, NC.
11. Rives J., Heaney M. (1995) “Infrastructure and local economic development”, *Regional Science Perspectives*, 1(25.)
12. Tooman A.L (1997) *Tourism and Development*. *Journal of Travel Reseaech*, Vol. 35, No. 3
13. UNWTO – *World Tourism Organisation*, 1994. *National and Regional Tourism Planning*, London:Routledge

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

---

14. Wong C. (1998) “Determining Factors for Local Economic Development: The Perception of Practitioners in the North West and Eastern Regions of the UK”, *Regional Studies*, 32(8), pp. 707-220.
15. Wong C. (2002) “Developing Indicators to Inform Local Economic Development in England”, *Urban Studies*, 39(10), pp. 1833-1863.
16. World Bank (2011) “World Development Report – Conflict, Security and Development”, The World Bank, Washington DC.
17. WTO 1994, WTTC 2003, σελ. 6
18. WTO 2003

ΙΣΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

1. <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/Naoussa.html>
2. <http://www.mathra.gr>
3. <http://www.naoussa.gr>
4. <http://www.perifereianews.com>
5. www.healthpages.gr
6. www.olympia.gr
7. www.statistics.gr
8. ΣΕΤΕ, 2015. Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2014 – συνοπτική απεικόνιση βασικών μεγεθών (www.insete.gr)

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

1. **1. Φύλο**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Άνδρας

Γυναίκα

2. **2. Ηλικία**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

18 - 24

25 - 34

35 - 44

45 - 54

55 - 64

>=65

3. **3.Οικογενειακή κατάσταση**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Άγαμος

Έγγαμος

Άλλο: _____

4. **4. Μορφωτικό επίπεδο**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Λύκειο

Απόφοιτος ΑΕΙ/ ΤΕΙ

Μεταπτυχιακές σπουδές

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

---

5. 5. Ποιο είναι το επάγγελμά σας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ιδ. Υπάλληλος
- Δημ. Υπάλληλος
- Φοιτητής/μαθητής
- Ελ. επαγγελματίας
- Συνταξιούχος
- Άνεργος

6. 6. Σε ποια φάση του "κύκλου ζωής" ενός τουριστικού προορισμού θεωρείτε ότι ανήκει η Νάουσα;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Της εξερεύνησης
- Της ανάπτυξης
- Της εδραίωσης
- Του κορεσμού
- Της παρακμής
- Άλλο: _____

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

7. 7. Αξιολογήστε ως προς τη σημαντικότητά τους τα προβλήματα που κατά τη γνώμη σας παρουσιάζει σήμερα το τουριστικό προϊόν της Νάουσας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Μέτρια σημαντικό	Αρκετά σημαντικό	Πολύ σημαντικό
Έντονη εποχικότητα	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη υποδομών	☐	☐	☐	☐	☐
Χαμηλή ποιότητα καταλυμάτων	☐	☐	☐	☐	☐
Χαμηλή ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών	☐	☐	☐	☐	☐
Προσέλκυση τουριστών χαμηλού εισοδήματος	☐	☐	☐	☐	☐
Χαμηλές τιμές	☐	☐	☐	☐	☐
Σύστημα all-inclusive	☐	☐	☐	☐	☐
Υψηλή εξάρτηση από τους tour operators	☐	☐	☐	☐	☐
Χαμηλή πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων	☐	☐	☐	☐	☐
Ανεπαρκής εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού	☐	☐	☐	☐	☐
Υψηλή χωρική συγκέντρωση	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη τουριστικής παιδείας	☐	☐	☐	☐	☐
Αναρχη τουριστική ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
Προσκόλληση στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού	☐	☐	☐	☐	☐
Έλλειψη συνεργασίας φορέων	☐	☐	☐	☐	☐
Υποβαθμισμένο περιβάλλον	☐	☐	☐	☐	☐
Εμπορευματοποίηση τοπικής παράδοσης	☐	☐	☐	☐	☐
Έντονος ανταγωνισμός από άλλες χώρες και περιοχές	☐	☐	☐	☐	☐

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

8. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχουν αναπτυχθεί οι ακόλουθες μορφές τουρισμού στη Νάουσα;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου ανεπτυγμένη	Λίγο ανεπτυγμένη	Μέτρια ανεπτυγμένη	Αρκετά ανεπτυγμένη	Πολύ ανεπτυγμένη
Πολιτιστικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Θρησκευτικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Αθλητικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Θαλάσσιος τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Φυσιολατρικός/ Οικοτουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Περιηγητικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Αγροτουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Γαστρονομικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Μαθητικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Συνεδριακός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Τουρισμός καζίνο	☐	☐	☐	☐	☐
Κοινωνικός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐
Τουρισμός υγείας & ευεξίας	☐	☐	☐	☐	☐
Τουρισμός περιπέτειας	☐	☐	☐	☐	☐
Χειμερινός τουρισμός	☐	☐	☐	☐	☐

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

9. **9. Αξιολογείστε ως προς τη σημαντικότητα τους, τα πλεονεκτήματα που κατά τη γνώμη σας μπορεί να προσφέρει στον τουρισμό της Νάουσας η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού;**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Μέτρια σημαντικό	Αρκετά σημαντικό	Πολύ σημαντικό
Αύξηση ανταγωνιστικότητας	☐	☐	☐	☐	☐
Ποιοτική αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος	☐	☐	☐	☐	☐
Ορθολογικότερη χωρική τουριστική ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
Προσέλκυση πελατών υψηλής οικονομικής στάθμης	☐	☐	☐	☐	☐
Διείσδυση σε νέες αγορές	☐	☐	☐	☐	☐
Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου	☐	☐	☐	☐	☐
Αναβίωση εθίμων/ παράδοσης	☐	☐	☐	☐	☐
Συγκράτηση του πληθυσμού στην πόλη	☐	☐	☐	☐	☐
Αειφορία/ Βιωσιμότητα	☐	☐	☐	☐	☐
Προστασία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	☐	☐	☐	☐	☐
Οικονομική ενίσχυση τοπικών κοινωνιών	☐	☐	☐	☐	☐

10. **10. Σχετικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Νάουσα θεωρείτε ότι:**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Θα πρέπει να αντικαταστήσουν το κυρίαρχο προϊόν του μαζικού τουρισμού
- Θα πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα με το μαζικό τουρισμό
- Θα πρέπει να συνεχιστεί η προσήλωση αποκλειστικά στο μαζικό τουρισμό

11. **11. Ποιες υποδομές θεωρείτε ότι θα πρέπει να βελτιωθούν στην πόλη ώστε να επιτραπεί η περαιτέρω ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού;**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καταλύματα
- Οδικό δίκτυο
- Δίκτυο υδροδότησης
- Εστιατόρια
- Τηλεπικοινωνίες
- Δίκτυο ηλεκτροδότησης

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

---

12. **12. Ποιοι είναι οι κύριοι πελάτες των εναλλακτικών μορφών τουρισμού;**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Έλληνες κυρίως
- Αλλοδαποί κυρίως
- Και οι δύο
- Δε γνωρίζω

13. **13. Θεωρείτε ότι διαφημίζονται/ προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στη Νάουσα;**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι
- Δε γνωρίζω

14. **14. Με ποια μέσα γίνεται η διαφήμιση.προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στην πόλη;**

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Διαδίκτυο
- Τουριστικοί οδηγοί
- Τηλεόραση
- Εκθέσεις τουρισμού
- Έντυπος τύπος
- Φυλλάδια
- Ραδιόφωνο
- Τουριστικά γραφεία